

De impact van ontmoeten: Wat meedoen écht betekent

Maart 2025

Wat is de **impact** van de **meedoen locaties**?

**Elke verandering
begint met een goede
vraag.**

ALEXANDER
IMPACTWETENSCHAPPERS

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Managementsamenvatting	2
Aanleiding	5
Onderzoeksopzet	11
Doel van het onderzoek	11
Onderzoeksmethode	12
Resultaten	17
Uitkomsten inwonersperspectief	17
Verschillen tussen de drie meedoen locaties	26
Uitkomsten arbeidsmarktperspectief	30
Uitkomsten strategisch perspectief	35
Uitkomsten economisch perspectief	40
Discussie en conclusie	46
Inleiding	47
Beantwoording hoofd- en deelvragen	47
Perspectief en interpretatie	49
Limitaties van het onderzoek	60
Eindconclusie en aanbevelingen	62
Eindconclusie	62
Aanbevelingen	62
Bronnenlijst	64
Bijlage 1 - Theories of Change	68
Colofon	72

Managementsamenvatting

Dit rapport presenteert de resultaten van een impactonderzoek naar de meedoen locaties in de gemeente Heerenveen, een initiatief van welzijnsorganisatie Caleidoscoop in nauwe samenwerking met gemeente Heerenveen. Het doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de werkzame elementen en effecten van het meedoen op deze locaties, die bijdragen aan het versterken van de sociale basis, het voorkomen van zorgvragen en het bevorderen van preventieve ondersteuning.

De meedoen locaties zijn laagdrempelige ontmoetingsplekken waar inwoners samenkomen voor sociale activiteiten, informatie en ondersteuning. Dit initiatief sluit aan bij regionale beleidsdoelstellingen, zoals verwoord in het Friese Integrale Zorgakkoord (FrIZA), en landelijke trends waarin de verschuiving van zorg naar welzijn centraal staat. Het onderzoek richtte zich op vier perspectieven: het inwonersperspectief, arbeidsmarktperspectief, strategisch perspectief en het economisch perspectief.

Belangrijkste resultaten

Inwonersperspectief

De meedoen locaties verbeteren het welzijn van inwoners door sociale verbinding, steun en zinvolle daginvulling te bieden. Dit vermindert eenzaamheid en vergroot zelf- en samenredzaamheid. Druk op formele zorgvoorzieningen neemt af doordat deelnemende inwoners minder hulpvragen ontwikkelen en ze deze bovendien meer kunnen oplossen met hulp van hun sociale netwerk.

Arbeidsmarktperspectief

De locaties verlagen de werkdruk van professionals door samenwerking met vrijwilligers en preventieve activiteiten. Dit vergroot het werkplezier van welzijnswerkers en biedt perspectief om arbeidsmarkttekorten in de zorg structureel aan te pakken. Het structureel inzetten van zorgprofessionals binnen de meedoen locaties voor het daar uitvoeren van lichte medische handelingen vraagt om verdere afstemming en samenwerking. Wel zijn de locaties waardevolle plekken voor thuiszorgcliënten en/of hun mantelzorgers om mee te kunnen blijven doen. Ook bieden de welzijnsfuncties mogelijkheden voor zorgmedewerkers die uitgevallen zijn of dreigen uit te vallen door beperkte fysieke belastbaarheid, om een alternatieve werkplek te vinden waardoor uitval of zelfs werkloosheid wordt voorkomen.

Strategisch perspectief

De locaties bieden kansen voor domeinoverstijgende samenwerking en innovatie, maar zijn voor continuïteit afhankelijk van structurele financiering en beleidsmatige borging.

Economisch perspectief

De meedoen locaties kunnen bijdragen aan het verlagen en vertragen van zorgvragen, wat resulteert in kostenbesparingen binnen de formele zorg. Een verbeterde monitoring en administratieve registratie is nodig om de maatschappelijke en economische impact nog verder te onderbouwen. Het economisch perspectief toont aan dat de meedoen locaties financieel voordelig kunnen zijn door stabilisatie of zelfs afname van WMO-indicaties. Het break-evenpoint, zoals dat is berekend voor een van de meedoen locaties, ligt bij minimaal 35 deelnemers, met bredere maatschappelijke en financiële baten die nog verder gemonitord moeten worden.

Werkzame elementen

De belangrijkste werkzame elementen van de meedoen locaties zijn:

- **Wederkerigheid:** deelnemers brengen en halen steun, waardoor sociale netwerken versterken.
- **Zinvolle daginvulling:** Activiteiten bieden structuur en persoonlijke voldoening.
- **Emotionele veiligheid:** De locaties creëren een omgeving waarin mensen zich geaccepteerd en gesteund voelen.
- **Samenwerking:** De integratie van zorg en welzijn bevordert preventie en verlicht de werkdruk.
- **Flexibiliteit en maatwerk:** Activiteiten sluiten aan bij de diverse behoeften van de deelnemers.

Aanbevelingen

Structurele financiering waarborgen

Investeer in meerjarige financiering om de continuïteit en uitbreiding van de locaties te garanderen. Onderbouw de maatschappelijke waarde met kwantitatieve en kwalitatieve gegevens.

Versterken van samenwerking

Breid domeinoverstijgende samenwerking uit met partners zoals zorgverzekeraars, gemeenten en kennisinstellingen om innovatie en kennisdeling te stimuleren. Stimuleer kennisdeling binnen de regio door samenwerking met partijen als praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen, sportscholen en huisartsen.

Doelgroep verbreden en verbinden

Breid het aanbod van activiteiten uit om verschillende leeftijdsgroepen en behoeften te bedienen, terwijl de laagdrempelige sfeer behouden blijft. Om de doelgroep beter te begrijpen en te bereiken, is vervolgonderzoek nodig naar de behoeften van inwoners die nog geen gebruik maken van de meedoen locaties. Dit helpt om de toegankelijkheid te vergroten en de sociale cohesie te versterken.

Vergroot zichtbaarheid en draagvlak

Deel succesverhalen en resultaten actief met beleidsmakers, inwoners en stakeholders om draagvlak te vergroten en nieuwe financieringsmogelijkheden aan te trekken.

Monitor en evalueer impact

Verbeter de monitoring en evaluatie om de effecten van de meedoen locaties beter te meten en te onderbouwen. Dit vereist een nog meer gestandaardiseerde registratie van bezoekers en deelnemers, zodat beleidsbeslissingen gericht kunnen worden genomen. Vervolgonderzoek is nodig om meetinstrumenten te ontwikkelen die de maatschappelijke en economische impact inzichtelijk maken.

Aanleiding

Ongelijkheid en sociale problematiek

Sociaal-economische ongelijkheid en ingrijpende levensgebeurtenissen hebben een grote invloed op zowel welzijn als toegang tot zorg. Mensen met een lagere sociaaleconomische positie of een beperking, hebben vaker beperkte toegang tot zorg, sociale steun en basisvoorzieningen. Hierdoor wordt hun fysieke, sociale en mentale gezondheid onevenredig negatief beïnvloed. Onderzoek van Movisie toont aan dat de sociaal-economische tweedeling in Nederland toeneemt en dat mensen in kwetsbare posities vastlopen in een vicieuze cirkel van armoede, slechte gezondheid en sociaal isolement (Movisie, 2019). Daarnaast blijkt uit cijfers van het CBS dat in 2023 bijna 11% van de Nederlanders van 15 jaar en ouder zich sterk eenzaam voelde en 29% zich enigszins eenzaam voelde (CBS, 2023). Dit onderstreept de noodzaak om welzijnsinterventies te versterken, die gericht zijn op het verbeteren van sociale interactie en gemeenschapszin. Deze sociale uitdagingen vragen om meer (preventieve) ondersteuning en een sterkere sociale basis als oplossing voor zowel sociaal als zorggerelateerd welzijn. Deze uitdagingen hebben tegelijkertijd gevolgen voor het zorglandschap in Nederland.

Het zorglandschap onder druk

De toenemende sociale en demografische veranderingen hebben directe gevolgen voor de zorg. De zorgsector kampt met stijgende zorgkosten, personeelstekorten en de impact van vergrijzing. In Friesland neemt het aandeel 65-plussers gestaag toe en in 2040 zal naar verwachting bijna een derde van de bevolking boven deze leeftijdsgrens vallen (CBS, 2022). Dit betekent dat de zorgvraag de komende jaren verder zal groeien, terwijl het aantal beschikbare zorgprofessionals afneemt. Deze ontwikkelingen leiden tot een steeds zwaardere belasting van de zorg. In 2022 gaf 50% van de werknemers in zorg en welzijn aan dat de werkdruk te hoog was, en binnen de huisartsenzorg en gezondheidscentra was dit zelfs 54% (CBS, 2022). Dit vergroot niet alleen de druk op zorgprofessionals, maar resulteert ook in langere wachtlijsten en een verminderde toegankelijkheid van zorg. Daarnaast nemen de zorgkosten jaarlijks toe: in 2020 stegen de totale kosten voor huisartsenzorg met 7,6% naar 3,9 miljard euro (Staat van Volksgezondheid en Zorg, 2020). Zonder ingrijpen dreigen de kosten verder uit de hand te lopen, wat de financiële duurzaamheid en de beschikbaarheid van de zorgsector voor de mensen die deze echt nodig hebben, in gevaar brengt. Dit alles maakt duidelijk dat een herziening van de manier waarop zorg en welzijn worden georganiseerd, noodzakelijk is.

Preventie en sociale cohesie bieden een kans om de zorgvraag te verlagen. Door welzijn te versterken, sociale netwerken op te bouwen en eenzaamheid te verminderen, kan de druk op zorgvoorzieningen worden verlicht.

Het Integraal Zorgakkoord: van zorg naar preventie

Om deze uitdagingen aan te pakken, werd in 2022 het Integraal Zorgakkoord (IZA) ondertekend. Het IZA legt de nadruk op het versterken van de sociale basis en preventieve zorg als kernstrategie om de zorg toegankelijk en toekomstbestendig te maken. In Friesland is het Friese Integrale Zorgakkoord (FrIZA) ontwikkeld, waarin deze visie is doorvertaald naar regionale prioriteiten. Het FrIZA is nauw verbonden met de Friese Preventieaanpak, die onder andere gericht is op het versterken van de "Mienskip". Een sterkere Mienskip draagt bij aan de transitie van zorg naar gezondheid, via onderlinge verbondenheid en ontmoeting (Friese Preventieaanpak. *Ons gedachtegoed*) (Kolner 2024).

Het Friese begrip 'Mienskip' gaat verder dan de Nederlandse term 'gemeenschap'. Het omvat een diepgeworteld gevoel van onderlinge verbondenheid en collectieve verantwoordelijkheid. Historisch gezien ontstond 'Mienskip' doordat Friezen samenwerkten om hun dorpen te beschermen tegen overstromingen door terpen en dijken te bouwen. Deze samenwerking leidde tot een cultuur van zelfredzaamheid en wederzijdse steun. Tegenwoordig uit 'Mienskip' zich in vormen van burenhulp en gezamenlijke initiatieven, waarbij saamhorigheid en samenwerking centraal staan.

De sociale basis: fundament van de Mienskip

De sociale basis vormt het fundament van de Mienskip. Het gaat om het geheel van persoonlijke netwerken, gemeenschappelijke verbanden en ondersteunende instituties die bijdragen aan de kwaliteit van leven en sociale cohesie. Onderzoeken van Movisie en het Verwey-Jonker instituut tonen aan dat een sterke sociale basis niet vanzelfsprekend is (Movisie, 2023; Verwey-Jonker, 2024). Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de druk op de arbeidsmarkt, de klimaatcrisis en toenemende polarisatie, hebben een negatieve invloed op sociale verbindingen. Tegelijkertijd neemt de ongelijkheid in gebruik van sociale voorzieningen, zoals buurthuizen, bibliotheken en sportvoorzieningen, toe. Deze voorzieningen spelen een belangrijke rol in het bevorderen van sociale interactie, gemeenschapszin en persoonlijke ontwikkeling. Hierdoor wordt de rol van de sociale basis nog urgenter. Volgens Movisie (2022) is continuïteit in de sociale basis cruciaal: mensen moeten kunnen vertrouwen op elkaar, op voorzieningen en op vaste gezichten in hun omgeving. Dit biedt stabiliteit, vertrouwen en herkenbaarheid, wat essentieel is voor het welzijn van inwoners.

Om de sociale basis te versterken, zijn drie niveaus van belang (Movisie 2023):

Persoonlijke sociale basis: De mate waarin mensen kunnen rekenen op hun persoonlijke netwerk van familie, vrienden en burens. Dit vraagt om basisvoorzieningen zoals betaalbare huisvesting en onderwijs.

Gemeenschappelijke sociale basis: Het geheel van formele en informele gemeenschappen, zoals sportverenigingen, buurtinitiatieven en vrijwilligersorganisaties. Lokale overheden spelen een belangrijke rol in het stimuleren van deelname aan deze gemeenschappen.

Institutionele sociale basis: Fysieke plekken zoals buurthuizen, bibliotheken en welzijnsorganisaties waar mensen samenkomen. Deze instituties moeten toegankelijk en bereikbaar zijn voor iedereen.

Succesvolle initiatieven in de praktijk

Het versterken van de sociale basis is een kernpunt van het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Friese Integrale Zorgakkoord (FrIZA) en de Friese Preventieaanpak. In Friesland wordt dit concreet gemaakt door initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van sociale cohesie, het verminderen van eenzaamheid en het versterken van gemeenschapszin. Deze initiatieven ondersteunen niet alleen het welzijn van inwoners, maar maken ook deel uit van een bredere sociale infrastructuur die het dagelijks leven in buurten en wijken versterkt. Hierdoor wordt bovendien de druk op zorgvoorzieningen verminderd door ondersteuning die preventief werkt op de vraag naar zorg.

Een goed voorbeeld hiervan is Welzijn op Recept, waarbij huisartsen patiënten met psychosociale klachten doorverwijzen naar de welzijnscoach die inwoners ondersteunt om mee te doen in de samenleving. Dit verbetert het welzijn en voorkomt onnodig zorggebruik van deelnemers. Deelnemers ervaren vaak een hogere kwaliteit van leven doordat zij meer sociale verbindingen opbouwen, een zinvolle invulling van hun tijd vinden en hun mentale gezondheid verbetert. Onderzoek toont aan dat deze aanpak tot 10% zorgbesparing kan opleveren in de eerstelijnszorg en langdurige zorg (Sociaal werk Nederland, 2023).

Ook opbouwwerkers dragen bij aan de sociale basis. Zij verbinden inwoners op lokaal niveau en ondersteunen hen met hulp bij praktische vragen en vanuit informele netwerken. Dit versterkt de leefbaarheid en voorkomt zwaardere zorgvragen. In Wedde, een klein dorp in de provincie Groningen, leidde de inzet van een dorpsondersteuner tot aantoonbaar minder gebruik van huisartsenzorg en Wmo-voorzieningen (Wedde dat het lukt, 2025).

In de gemeente Heerenveen zijn de meedoen locaties een voorbeeld van hoe de sociale basis wordt versterkt. Deze laagdrempelige ontmoetingsplekken, geïnspireerd door de Friese Mienskip-gedachte, bieden inwoners een veilige omgeving voor sociale interactie, steun en het kunnen meedoen op een manier die bij de inwoner past.

Meedoen locaties in Heerenveen: een initiatief van Caleidoscoop

Caleidoscoop, de welzijnsorganisatie die actief is in de gemeente Heerenveen, heeft de ambitie om met het project Mienskiphûskeamers haar meedoen locaties verder te versterken, methodieken verder te ontwikkelen en de locaties op duurzame wijze te bestendigen. Dit initiatief sluit aan bij de bredere FrIZA-doelen, maar richt zich specifiek op de behoeften en omstandigheden van de inwoners van de gemeente Heerenveen.

Voor dit onderzoek zijn drie locaties betrokken: 'De As' en de 'Pop-Up' in Heerenveen, en 'de Kompenije' in het dorp Jubbega. Hier werken inwoners en vrijwilligers, waar nodig met ondersteuning van medewerkers van Caleidoscoop, samen met als doel sociale netwerken te vergroten, te versterken en diverser te maken. Dit gebeurt door middel van ontmoeting en het gezamenlijk organiseren van activiteiten. De activiteiten zijn gericht op ontmoeting, beweging en een gezonde leefstijl. Deze locaties zijn opgezet met als doel om eenzaamheid te verminderen, de sociale cohesie te versterken en bij te dragen aan een betere kwaliteit van leven voor inwoners en vrijwilligers.

Daarnaast heeft Caleidoscoop in nauwe samenwerking met gemeente Heerenveen een WMO-pilot geïntegreerd in de meedoen locatie De As. Binnen deze pilot worden inwoners met een hulpvraag, die normaal gesproken mogelijk in aanmerking zouden kunnen komen voor een WMO-indicatie voor dagondersteuning basis, doorverwezen naar de meedoen locatie indien dit passend is. Dit biedt een laagdrempelig alternatief dat aansluit bij de visie om via collectieve, informele voorzieningen het welzijn van inwoners te vergroten, en zo individuele zorgindicaties te vertragen of te voorkomen.

Naast hun sociale en preventieve functie zijn de meedoen locaties ook opgezet met de ambitie om een positieve bijdrage te leveren aan de arbeidsmarkt binnen zorg en welzijn. Door zorg en welzijn nauwer samen te laten werken, wordt verkend hoe bepaalde thuiszorg taken gecentraliseerd uitgevoerd kunnen worden bij de meedoen locaties, zodat thuiszorgmedewerkers minder onderweg zijn. Ook zijn er voorbeelden waarbij zorgmedewerkers met een verminderde fysieke belastbaarheid binnen welzijnsactiviteiten een passende werkplek hebben gevonden. Dit draagt bij aan het behoud van passend werk, voorkomen van ziekte en vermindering van druk op de arbeidsmarkt in zorg en welzijn.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de drie meedoen locaties, de aantallen van deelnemende inwoners in het derde en vierde kwartaal van 2024, de openingsuren en de activiteiten die op deze locaties zoal zijn georganiseerd. De gegevens zijn afkomstig uit de voortgangsrapportages van Caleidoscoop van kwartaal 3 en kwartaal 4 van 2024. De aantallen deelnemersaantallen zijn gebaseerd op tellingen van de aanwezige welzijnswerkers en bevatten deelnemers van de open inloop en deelnemers van specifieke activiteiten die zijn georganiseerd.

Locatie	Gemiddelde wekelijkse deelnemersaantallen Q3	Gemiddelde wekelijkse deelnemersaantallen Q4	Openingsuren
De As	125	110	5 dagen, 7 uur per dag
Pop-Up	110	148	4 dagen, 6 uur per dag
Kompenije	35	41	4 dagen, met 2 dagen ruim een dagdeel

Op de volgende pagina is een overzicht gepresenteerd van activiteiten die per locatie zijn georganiseerd.

De As	Pop-Up	Kompenije
Open inloop (alle locaties) Lunch (alle locaties) Huiskameractiviteiten (alle locaties) Wandelen (alle locaties)		
Pilates Schilderen en tekenen Klinken en zingen Samen koken Ouder- en kindcafé Klaverjassen Scootmobielclub Exposities	Pilates Schilderen en tekenen Samen lezen Kunstenaarscollectief Creatief café Vilten, kaarden en spinnen Naailes Open atelier Kleien Plantenasiel	Doorgeefplakje Hulp om de hoek

In deze context zijn de meedoen locaties een veelbelovend initiatief dat aansluit bij de doelstellingen van het IZA, FriZA en de Friese Preventie Aanpak. Dit rapport onderzoekt de maatschappelijke waarde van de meedoen locaties, inclusief de WMO-pilot op locatie De As, met als doel inzicht te bieden in de werkzame elementen en de bredere impact van deze locaties op welzijn, organisatie en beleid.

Onderzoeksopzet

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om zicht te krijgen op de effecten en werkzame elementen van de meedoen locaties. Er wordt informatie vergaard over de ervaringen van de verschillende betrokkenen, die inzicht geven in de waarde van het concept. De conclusies uit dit rapport kunnen gebruikt worden om de aanpak te optimaliseren en aan te passen voor eventuele bredere toepassing.

In het onderzoek maken we gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden, zodat we ervaringen gedetailleerd kunnen uitvragen, en contextspecifieke informatie op kunnen halen. We brengen ervaringen van, en effecten op, een groep deelnemers en stakeholders in kaart.

We onderzoeken waar de meedoen locaties bijdragen aan het versterken van de sociale basis en waar ze bij kunnen dragen aan het verminderen van de druk op formele WMO- en zorgvoorzieningen. Het onderzoek richt zich op de werkzame elementen van de aanpak, met aandacht voor vier perspectieven:

1. Het inwonersperspectief
2. Het arbeidsmarktperspectief
3. Het strategisch perspectief
4. Het economisch perspectief

Door deze verschillende perspectieven te belichten, wordt een breed beeld geschetst van de werkzame elementen van de meedoen locaties.

Door het ophalen van kwalitatieve data vanuit deze vier perspectieven, kan er antwoord worden gegeven op de hoofdvraag:

“Wat zijn de effecten van de aanpak van de meedoen locaties, en wat zijn de werkzame elementen?”

De volgende deelvragen zijn beantwoord:

Inwonersperspectief:

1. Wat zijn directe en indirecte effecten van de aanpak op inwoners?

Arbeidsmarktperspectief:

2. Welke effecten zijn te verwachten met

3. tot betrokken professionele krachten en de arbeidsmarkt in brede zin?

Strategisch perspectief:

4. Welke (strategische) kansen of uitdagingen zijn te identificeren met betrekking tot de aanpak?

Economisch perspectief:

5. Wat is het breakevenpoint waarop de kosten van De As opwegen tegen de besparingen op WMO-indicaties?
6. Wat zijn te verwachten maatschappelijke baten van de meedoen locaties?

Algemeen:

7. Wat zijn werkzame elementen en succesfactoren van de aanpak?
8. Op welke wijze en onder welke voorwaarden kan de aanpak overgedragen en bestendig worden?

Onderzoeksmethode

Het onderzoek is ontwerpend en procesgericht uitgevoerd, wat betekent dat de opzet en uitvoering gaandeweg zijn ontwikkeld en aangescherpt op basis van waarnemingen en opgedane inzichten. De hoofdvraag van het onderzoek naar de werkzame elementen van de meedoen locaties is beantwoord door middel van zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek, bestaande uit verschillende methoden. De verschillende methoden worden hieronder toegelicht.

Theory of Change

Een Theory of Change (Toc), ofwel verandertheorie, is een model waarmee de oorzakelijke relatie tussen activiteiten en impact eenvoudig wordt weergegeven. In het model wordt vanuit de beoogde impact teruggedeneerd naar de activiteiten en aannames, om zo in kaart te brengen op welke manier activiteiten bij bepaalde stakeholders moeten leiden tot de gewenste impact. Kortom; het model laat zien hoe en waarom de verwachte verandering plaats zou moeten vinden.

Het onderzoek is gestart met twee groepssessies om samen met verschillende stakeholders een Theory of Change op te stellen voor zowel de meedoen locaties, als voor het economisch perspectief met betrekking tot de WMO- pilot. Deze twee ToC's vormen samen het fundament voor het onderzoek. De ToC's geven per perspectief weer welke stakeholders en welke effecten belangrijk zijn om mee te nemen in het onderzoek. Deze inventarisatie van effecten en stakeholders was leidend in het bepalen van de onderzoeksvragen en het vaststellen van de werkzame elementen. Voor de volledige uitwerking van de ToC's, zie bijlage 1.

Aan de hand van de ToC's is bepaald op welke manier de verschillende perspectieven zouden worden onderzocht. De tabel hieronder geeft de onderzoeksmethoden per perspectief weer, evenals de bijbehorende betrokken partijen en het totaal aantal respondenten.

Onderzoeksmethode	Betrokken partijen en totaal aantal respondenten
Inwonersperspectief	
Observatie Fase waarin alle locaties tweemaal zijn bezocht	• Locatie De As, de Pop-Up en de Kompenije
4 (creatieve) groepssessies Een op iedere locatie	• Deelnemers/vrijwilligers van de meedoen locaties: 15 respondenten in De As, 17 respondenten in de Pop-up, 8 in de Kompenije.
6 individuele volgtrajecten Telefoongesprek om de 3 á 4 weken	• Deelnemers van de meedoen locaties: 2 respondenten van De As, 2 respondenten van de Pop-up en 2 personen van de Kompenije
Arbeidsmarkt- en strategisch perspectief	
10 diepte-interviews Gesprek met 1-2 respondenten	• Welzijnswerkers Caleidoscoop (2 respondenten) • Verpleegkundige Kwadrantgroep (1 respondent) • Domeinmanager Zorg Thuis, regio Heerenveen e.o. (1 respondent) • Meitinkers (2 respondenten) • Programmaleider Sociaal Domein Heerenveen (1 respondent) • NHL Stenden (2 respondenten) • ROS Friesland (1 respondent) • Wethouder Heerenveen (1 respondent) • Strategisch beleidsadviseur Firda (1 respondent) • Teammanager afdeling maatschappelijke ontwikkeling (WMO) (1 respondent)
Economisch perspectief	
Onderzoeksmethode	Gehanteerde bronnen

Financiële analyse: berekening break-even point

Aan de hand van aangeleverde
data

- Begroting 2025
- Cijfers WMO
- Data Caleidoscoop

Inwonersperspectief

Om de werkzame elementen vanuit dit perspectief in kaart te brengen, hebben we verschillende fases doorlopen. Deze fases worden hieronder kort toegelicht.

Observatiefase

Het onderzoek is gestart met een observatiefase, wat inhoudt dat we tweemaal op iedere locatie geweest zijn om een indruk te krijgen van de locatie en de deelnemers. Op deze manier hebben we in een natuurlijke setting kunnen zien hoe de locatie functioneert, zonder dat de aanwezigheid van de onderzoekers het gedrag van de deelnemers sterk heeft beïnvloed. Een belangrijke opbrengst van deze fase is het opbouwen van een vertrouwensband met de deelnemers. Door op te gaan in de groep en laagdrempelig kennis te maken en mee te doen, zorgden we ervoor dat onze gezichten bekend werden. Zo legden we een basis voor vertrouwen en openheid voor de rest van het onderzoekstraject.

Groepssessies

Op basis van de observatiefase hebben we besloten om de werkzame elementen van de meedoen locaties in kaart te brengen door creatieve groepssessies te organiseren. Op iedere locatie is één sessie gehouden met de aanwezige inwoners. Deze sessie werd gehouden tijdens een koffiemoment, zodat het onderzoek niet een van de georganiseerde activiteiten zou onderbreken.

In de Theory of Change vinden we drie effecten; 'zinnvolle daginvulling', 'sociale basis' en 'hulpvraag wordt beantwoord'. In de groepssessies is ervoor gekozen om de nadruk te leggen op de sociale basis. Om deze reden is het concept 'wederkerigheid' als uitgangspunt gebruikt omdat het kenmerkend is voor het contact tussen mensen wanneer er sprake is van een sterke sociale basis (Verwey-Jonker Instituut, 2024). Wederkerigheid betekent dat de inwoners vaak iets komen halen (bijvoorbeeld gezelligheid of steun) en komen brengen (een luisterend oor voor anderen of het voortouw nemen in het organiseren van een gezamenlijke activiteit). We hebben gebruikgemaakt van twee grote posters ('halen' en 'brengen'), waarop de inwoners op een creatieve manier hun eigen ervaring op de meedoen locatie mochten uitdrukken. Op de poster van 'halen' stond bijvoorbeeld: Wat betekent de meedoen locatie voor jou? En wat haal jij uit de ontmoetingen? Op

de poster van 'brengen' stond: Hoe help je de anderen hier? En wat deel je met de anderen? Initieel was er creatieve vrijheid zoals knippen en plakken uit tijdschriften, maar tijdens de eerste sessie kwam de behoefte naar voren om met de deelnemers individueel in gesprek te gaan waarbij we hen zelf de input lieten opschrijven. Daarom is ervoor gekozen om post-its te gebruiken om de woordelijke input van de inwoners op te schrijven, om deze vervolgens op een van de twee posters te plakken. Inwoners die behoefte hadden aan extra begeleiding hebben wij benaderd om samen te ontdekken wat hun ervaring is op de locatie en deze vervolgens op te schrijven. Ter inspiratie zijn er woorden op tafel gelegd die men associatief kon gebruiken, zoals: lekkere koffie, gezelligheid en luisterend oor.

Individueel volgtraject

Om naast de momentopname van de groepssessies de inwonerservaring over een langere termijn te onderzoeken, zijn per locatie twee inwoners benaderd voor 'individueel volgen'. Tijdens de individuele volgtrajecten hebben zes inwoners verdeeld over de drie locaties deelgenomen aan korte telefonische gesprekken, die elke 3 à 4 weken plaatsvonden gedurende een periode van drie maanden. Tijdens deze gesprekken werd stilgestaan bij de ervaring van de deelnemers met de meedoen locaties. De centrale vragen waren:

- Hoe het met de deelnemer ging en of er veranderingen waren sinds het vorige gesprek;
- Hoe vaak de deelnemer de meedoen locatie bezocht en welke activiteiten werden bezocht;
- Hoe tevreden de deelnemer was over de activiteiten en ondersteuning;
- Of de meedoen locatie had geholpen bij een eventuele hulpvraag of dat de deelnemer iemand anders had geholpen bij een hulpvraag;
- Of er verbeterpunten of andere opmerkingen waren.

Deze gesprekken boden inzicht in de langetermijnpact van de meedoen locaties op deze individuele deelnemers. Om deze impact te illustreren, zijn de bevindingen verwerkt in drie persona's. Deze persona's vormen een samengestelde weergave van de verhalen van meerdere inwoners die individueel gevolgd zijn en laten zien hoe de meedoen locaties van betekenis zijn in hun dagelijks leven.

Arbeidsmarkt- en strategisch perspectief

Om de werkzame elementen en effecten vanuit deze perspectieven te onderzoeken, hebben we interviews afgenomen met zorg- en welzijnswerkers en andere samenwerkingspartners. Hieronder lichten we kort toe hoe deze informatie is verzameld.

Interviews

Tijdens de interviews hebben we de visie en ervaringen van professionals opgehaald over de rol en waarde van de meedoen locaties binnen het zorg- en welzijnslandschap. Hiervoor zijn semi-gestructureerde gesprekken gevoerd met zorg- en welzijnsprofessionals en ketenpartners.

De interviews richtten zich op:

- De strategische kansen en uitdagingen voor de meedoen locaties;
- De werkzame elementen en succesfactoren in de aanpak;
- De directe en indirecte effecten van de aanpak op betrokken professionals;
- Op welke wijze en onder welke voorwaarden de aanpak overgedragen en bestendig kan worden.

Economisch perspectief

Voor het economisch perspectief is het break-evenpoint berekend door te bepalen wanneer locatie De As financieel rendabel zou zijn ten opzichte van de afgegeven WMO indicaties dagondersteuning basis. Hierbij is gekeken naar de kosten van WMO-indicaties 'dagondersteuning basis' en de jaarlijkse kosten van meedoen locatie De As. Het resultaat is een break-evenpoint, een aantal inwoners waarbij de directe kosten van de collectieve voorziening (de locatie) gelijk zijn aan de kosten die anders zouden worden besteed aan individuele voorzieningen (wmo-indicaties). In de berekening van het break-evenpoint is alleen gekeken naar maatschappelijke financiële baten van voorkomen van WMO-indicaties en is geen rekening gehouden met de bredere maatschappelijke financiële baten.

Bredere maatschappelijke baten zijn verkennend uitgewerkt in het economisch perspectief. De resultaten van het inwonersperspectief en het arbeidsmarktperspectief zijn gebruikt om een indicatie te geven van mogelijke financiële baten die optreden door de meedoen locaties. Zo kunnen effecten in het inwonersperspectief (bijvoorbeeld versterkte sociale basis, minder eenzaamheid) ook baten opleveren die financieel kunnen worden doorgerekend zoals; minder zorgkosten, uitstel van opname in een verpleeghuis, minder verzuim, etc. Daarnaast zijn ook effecten van het arbeidsmarktperspectief in financiële baten door te rekenen. Voor de bredere maatschappelijke baten laten we zien wat de baten zijn wanneer een effect optreedt bij één persoon. Bij hoeveel personen dit effect optreedt, en de omvang van de daadwerkelijke gerealiseerde baten valt buiten de scope van dit onderzoek. Het is belangrijk om te realiseren dat het berekende break-evenpoint slechts een klein deel omvat van de bredere financiële baten die optreden door de meedoen locaties. Door de bredere maatschappelijke en financiële baten te verkennen willen we laten zien dat er naast een beperking van WMO-indicaties, nog veel andere maatschappelijke baten optreden door het functioneren van de meedoen locaties.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de ervaringen met, en de werkzame elementen van de meedoen locaties beschreven vanuit vier perspectieven: inwoners, arbeidsmarkt, strategie en economische. Op basis van de resultaten uit de groepssessies en interviews wordt inzicht gegeven in de mogelijke effecten van deze locaties voor inwoners, de arbeidsmarkt, het beleid en de kosten. Hiermee worden de onderzoeksvragen beantwoord en de bevindingen getoetst aan de Theory of Change.

Uitkomsten inwonerspsectief

De deelvraag voor het inwonerspsectief luidt als volgt: 'Wat zijn directe en indirecte effecten van de aanpak op inwoners?'

Om de werkzame elementen en effecten van de meedoen locaties te identificeren vanuit inwonerspsectief hebben we groepssessies georganiseerd en enkele inwoners individueel gevolgd. Van daaruit kunnen we antwoord geven op de vraag wat de (in)directe effecten zijn van de aanpak van de meedoen locaties op - onder andere specifiek het welzijn van - betrokken inwoners. De beoogde effecten vanuit het inwonerspsectief zijn, zoals opgenomen in de ToC:

- Zinvolle daginvulling voor inwoners en vrijwilligers
- Sociale basis; meer sociale contacten, emotionele steun, samenredzaamheid
- Hulpvraag wordt beantwoord en hulp wordt positief ervaren (zonder indicatie)

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de drie meedoen locaties, en de bijbehorende inwonersaantallen in het derde en vierde kwartaal van 2024, het aantal respondenten van de groepssessie en het individueel volgen. Zoals eerder genoemd zijn de inwonersaantallen gebaseerd op inschattingen van de aanwezige welzijnswerkers en bevatten zowel deelnemers van de open inloop, als deelnemers van de verschillende activiteiten die zijn georganiseerd. Voor de groepssessies en het individueel volgen hebben we alleen deelnemers gesproken die meedoen aan de open inloop. In deze groep zitten ook deelnemers die meedoen aan activiteiten, maar alle deelnemers maken gebruik van de open inloop. Er zijn geen deelnemers gesproken die alleen op de locatie komen voor de activiteiten.

Locatie	Inwonersaantallen	Respondenten groepssessie	Individueel volgen
De As	125	15	2
Pop-Up	110	17	2
De Kompenije	35	8	2

De resultaten uit de verschillende onderzoeksmethoden worden hieronder toegelicht en afgesloten met een conclusie.

Analyse uitkomsten groepssessies

Een belangrijk kenmerk van de meedoen locaties is dat deelnemers er niet alleen iets komen halen, maar ook iets bijdragen aan de gemeenschap. Dit idee van wederkerigheid – het halen en brengen – stond daarom centraal in de groepssessies. We vroegen deelnemers wat ze brengen en wat ze halen bij de meedoen locaties.

Wat opviel, is dat de meeste antwoorden gingen over het *halen* – over wat men nodig heeft en wat de locatie biedt. Denk bijvoorbeeld aan gezelligheid, steun, vriendschap, acceptatie en hulp. Maar juist die antwoorden laten zien dat er per definitie sprake is van wederkerigheid. Door samen te zijn en te geven aan anderen (zoals aandacht, vriendelijkheid of steun), ontvangen zij deze dingen ook terug. Het geven en halen gaat dus vaak vanzelf samen, zonder dat men zich daar altijd bewust van is, zo blijkt zowel uit de observaties uit als de groepssessies.

“

DIT ZEGGEN DE DEELNEMERS:

*Je helpt elkaar met vertrouwen, aandacht.
Je mag er zijn.
Ik breng gezelligheid, begrip, medeleven.
Ik deel blijdschap, verdriet en begrip.
Ik leer om niet te oordelen.*

”

In de volgende tabel zijn de antwoorden die in de vier groepssessies zijn opgehaald met in totaal 40 respondenten, gecategoriseerd met daarbij een aantal voorbeelden en vervolgens hoe vaak deze categorie is genoemd.

Categorie	Voorbeeld	Percentage en aantal van totale benoemingen (122)
Sociale verbinding, gemeenschapsgevoel en ondersteuning	• 'Unieke sociale sfeer' • 'Drempel is lager voor hulp'	57.38% (70)
Zinvolle daginvulling	• 'Afleiding van eigen problemen' • 'Sjaals breien voor Oekraïne'	14.75% (18)
Emotioneel welzijn en veilige plek	• 'Hier durf je te vragen' • 'Mens mogen zijn, zonder oordeel'	17.21% (21)
Persoonlijke groei en samenredzaamheid	• 'Je helpt elkaar met vertrouwen' • 'Je leert om niet te oordelen'	10.66% (13)
Unieke sociale ervaringen en diversiteit van inwoners	• 'We zijn allemaal anders' • 'Verschillende soorten mensen leren kennen'	4.92% (6)

Sociale verbinding, gemeenschapsgevoel en ondersteuning

In de categorie sociale verbinding, gemeenschapsgevoel en ondersteuning staan uitspraken die laten zien dat de meedoen locatie bijdraagt aan een gevoel van saamhorigheid en toegankelijkheid binnen de meedoen locaties. Meer dan de helft van alle uitspraken gaat over dit onderwerp, wat laat zien dat dit voor de inwoners één van de belangrijkste waarden is van de meedoen locatie. In de gesprekken met de inwoners wordt het belang van sociale contacten en gezelligheid genoemd, waarbij activiteiten zoals samen koffie drinken en breien niet alleen ontspanning bieden, maar ook een basis vormen voor onderlinge steun, vriendschap en zingeving. Uitspraken zoals "er voor elkaar zijn" en "praktische steun" tonen aan hoe inwoners elkaar helpen en zorgen voor een omgeving waarin iedereen zich welkom voelt.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

Iedereen draagt wel een rugzakje met zich mee, gevuld met de uitdagingen en zorgen van het leven. Maar wat ik hier ervaar, is dat door open te praten over wat je bezighoudt, die rugzak ineens een stuk lichter voelt. Het delen van verhalen en het luisteren naar anderen geeft het gevoel dat je er niet alleen voor staat. Het voelt als één grote familie. Dat beseft, dat je niet de enige bent met zo'n rugzakje, is ongelooflijk waardevol. Het geeft je niet alleen verlichting, maar ook de kracht om verder te gaan. Hier voel ik echt dat het oké is om kwetsbaar te zijn, en dat helpt om de last samen te dragen.

Daarnaast komt het gevoel van erbij horen en welkom voelen sterk naar voren. De laagdrempeligheid van de locaties wordt geprezen met opmerkingen zoals "alles is voor iedereen" en "iedereen die wil komen is welkom." Deze open sfeer bevordert ook toegankelijke hulp en participatie, waarbij de opmerking "de drempel is lager voor hulp" illustreert hoe de locaties barrières voor ondersteuning verminderen. Tot slot spelen gemeenschapszin en verbondenheid een cruciale rol. De unieke sociale sfeer en saamhorigheid worden genoemd als kernwaarden, met voorbeelden zoals "samen een gezellige sfeer creëren." Dit alles helpt om eenzaamheid en isolatie tegen te gaan, wat wordt versterkt door het gevoel van "saamhorigheid" dat veel inwoners ervaren. Naast de sociale interactie binnen de locaties geven inwoners aan dat contacten vaak doorgaan buiten de meedoen locaties. Ze spreken elkaar in de buurt, ondersteunen elkaar bij dagelijkse dingen of maken afspraken om samen iets te ondernemen. Deze aspecten samen zorgen voor een omgeving waar inwoners niet alleen komen om te ontvangen, maar ook om te geven en zich onderdeel te voelen van een hechte gemeenschap.

Zinvolle daginvulling

In de categorie zinvolle daginvulling staan uitspraken die laten zien dat de activiteiten voor de inwoners niet alleen een betekenisvolle bezigheid bieden, maar ook bijdragen aan persoonlijke voldoening en een gestructureerd dagelijks ritme. De meedoen locaties bieden doel en structuur in de dag, wat essentieel is voor een rijkere daginvulling. Dit wordt treffend geïllustreerd met de volgende uitspraken van een inwoner:

“

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

Mijn dag is er rijker van geworden door hier een kopje thee te drinken.

”

Het samenkomen rond geplande activiteiten geeft de dag richting en versterkt het gevoel van routine en verbondenheid. Ook geeft het de inwoners iets om naar uit te kijken en bieden deze momenten een positief perspectief in hun week.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

“

De dinsdag en donderdag op de meedoen locatie zijn mijn hoogtepunten in de week. De andere dagen mogen snel voorbijgaan. Ik kijk altijd uit naar die waardevolle momenten..

”

Een ander belangrijk onderdeel dat veel genoemd wordt is dat inwoners zich door deelname aan bepaalde activiteiten nuttig voelen omdat ze bijdragen leveren aan maatschappelijk waardevolle projecten. Een voorbeeld hiervan is "sjaals breien voor Oekraïne", waarmee niet alleen creativiteit wordt gestimuleerd, maar ook een gevoel van maatschappelijke betrokkenheid ontstaat. Daarnaast speelt afleiding en ontspanning een grote rol. Door deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten ervaren inwoners een vorm van mentale rust, zoals blijkt uit de opmerking "afgeleid worden van eigen problemen." Dit helpt om zorgen tijdelijk los te laten en te genieten van het moment.

Deze elementen zorgen ervoor dat inwoners een waardevolle invulling aan hun dag geven, wat niet alleen hun welzijn bevordert, maar ook bijdraagt aan een gevoel van zelfwaarde en persoonlijke groei.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

“

Met z'n allen schijnt hier de zon.

”

Emotioneel welzijn en veilige plek

In de categorie emotioneel welzijn en veilige plek vinden we uitspraken over het gevoel van vertrouwen, acceptatie en mentale rust bij inwoners. Een belangrijk element is het gevoel van veiligheid en wederzijds vertrouwen. Inwoners geven aan dat de meedoen locatie een plek is waar ze zichzelf kunnen zijn en hun zorgen kunnen delen zonder angst voor oordeel. Zoals een inwoner opmerkt: “Hier durf je te vragen.” Dit vertrouwen in de groep creëert een basis voor open communicatie en wederzijdse steun. Het regelmatig samenkomen en de warme sfeer zorgen ervoor dat inwoners niet langer het gevoel hebben er alleen voor te staan.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

“

Ik kwam hier omdat ik niet alleen wilde zijn na het overlijden van mijn vrouw. In het begin voelde het als een 'moetje', maar nu is het zoveel meer. Aan de koffietafel praat ik vrij over dingen die ik mijn hele leven heb weggestopt. Hier heb ik geleerd hoe ik kan rouwen, hoe ik verdriet toe kan laten. De vaste gezichten en de vrijheid maken het een plek waar ik me veilig voel. Voor het eerst mag alles er zijn, en dat betekent meer voor me dan ik kan zeggen.

”

*Een veilige
haven gevonden*

De meedoen locatie wordt als een gemeenschap ervaren door de inwoners. Iedereen wordt gezien en gewaardeerd zoals hij of zij is, wat bijdraagt aan een gevoel van erkenning en zelfwaarde. Voor sommigen biedt dit een kans om steun te ontvangen bij het piekeren en het loslaten van negatieve gedachten. Zoals een inwoner zegt: “Anders blijf je malen.” Het delen van zorgen en het samen reflecteren helpt inwoners om hun gedachten te ordenen en mentaal tot rust te komen. De meedoen locatie fungeert daarmee als een veilige haven waar inwoners niet alleen erkenning vinden, maar ook een omgeving die hun emotionele welzijn versterkt.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

“

De meedoen locatie betekent voor mij mens mogen zijn zonder oordelen en leren van elkaar. Geen eenzaamheid. Ik haal eruit dat ik er mag zijn zoals ik ben.

”

Persoonlijke groei en samenredzaamheid

In de categorie persoonlijke groei en samenredzaamheid vinden we uitspraken waarin de nadruk ligt op het versterken van zelfredzaamheid, empowerment en het ontwikkelen van nieuwe vaardigheden. Inwoners geven aan dat het voor hen een waardevolle ervaring is om elkaar te helpen en vertrouwen op te bouwen. Het delen van hulp en advies speelt hierbij een belangrijke rol, wat ook bijdraagt aan het opbouwen van een sterker en diverser sociaal netwerk. Zoals een inwoner het uitdrukt: “Je helpt elkaar met vertrouwen”, hetgeen aangeeft hoe belangrijk het is om niet alleen praktische steun te geven, maar ook emotionele en sociale steun te ervaren. Deze wederzijdse steun draagt bij aan het versterken van het gevoel van autonomie en zelfredzaamheid.

Het delen van tips en ervaringen is een ander aspect van persoonlijke groei binnen de meedoen locaties. Inwoners geven aan dat het een waardevolle ervaring is om van elkaar te leren, zowel op praktisch als op sociaal vlak. De uitwisseling van kennis en ervaring binnen de groep wordt dan ook als verrijkend beschouwd. Zo zegt een inwoner: “Tips delen en leren om niet te oordelen”, wat aangeeft hoe de locatie bijdraagt aan een omgeving van wederzijds respect en groei.

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

“

Hier ontmoet je mensen die je anders niet tegenkomt, dat is een verrijking. Ik miste de binding in het dorp. Dit is een ontmoetingsplek.

”

Unieke sociale ervaringen en diversiteit van inwoners

In de categorie unieke sociale ervaringen en diversiteit van inwoners vinden we uitspraken die gaan over het belang van diversiteit, en het delen van persoonlijke verhalen. Het feit dat elke inwoner een unieke levensweg heeft, wordt als een meerwaarde gezien in het sociale proces van de meedoen locatie. Zoals een inwoner zegt: "Het is zo mooi om te horen wat voor verhalen anderen hebben, ik leer altijd iets nieuws." Het delen van levensverhalen en het erkennen van de diversiteit van inwoners verrijkt de interacties en zorgt voor een dieper gevoel van verbondenheid binnen de groep.

“

DIT ZEGT EEN DEELNEMER:

We zijn allemaal anders. En toch één geheel.

”

Individueel volgen

Zoals aangegeven in de onderzoeksopzet, hebben we zes deelnemers individueel gevolgd. De resultaten hiervan zijn uitgewerkt tot drie verschillende persona's. Deze persona's vormen een samengestelde weergave van de verhalen van de inwoners die individueel gevolgd zijn en laten zien hoe de meedoen locaties een rol spelen in hun dagelijks leven. Deze persona's zijn geanonimiseerd. Op de volgende pagina is de eerste persona 'Maria' te lezen. Verderop in het rapport volgen de persona's van 'Sieuwerd' en 'Fenny'.

MARIA, 76 JAAR, WEDUWE

Achtergrond

Maria is een actieve vrouw die altijd graag buiten is geweest, maar na een val een tijdje minder mobiel was en haar vertrouwen in haar lichaam verloor. Sinds ze is begonnen met deelnemen aan de wandelgroep, een activiteit van de meedoen locatie, heeft ze niet alleen haar vertrouwen herwonnen, maar ook een nieuwe sociale kring opgebouwd.

Een dag met Maria op de meedoen locatie

Elke donderdag kijkt Maria uit naar de ochtendwandeling met de groep. "Ik heb er zo veel aan. We wandelen in een rustig tempo, en iedereen houdt rekening met elkaar. Er wordt om elkaar gedacht, dat voelt fijn." Voor Maria is het niet alleen de beweging die telt; het contact met anderen geeft haar een gevoel van verbondenheid. "Vooraf of na het wandelen drinken we vaak samen koffie of thee. Dat verbindt echt. Het is fijn om even te zitten en gewoon met elkaar te praten."

Maria voelt zich welkom en gezien op de meedoen locatie. "Als ik een keer niet kan komen, word ik gemist, en dat zeggen ze ook tegen me. Dat geeft een goed gevoel, dat ik erbij hoor." De glimlach in haar stem is duidelijk te horen als ze vertelt over de warme sfeer: "Ze zeggen bijvoorbeeld: 'Nou, tot donderdag, hè!' Je merkt dat ze graag willen dat ik erbij ben."

Nieuwe mensen welkom heten

Maria is een belangrijk onderdeel van de wandelgroep, niet alleen als deelnemer, maar ook als iemand die anderen welkom heet. "Laatst was er iemand nieuw bij de wandelgroep. Ik ging naast haar wandelen en begon een praatje. Zo voelt niemand zich buitengesloten." Ze heeft zelfs haar buurvrouw meegenomen om een keer mee te doen. "Ze vond het fantastisch. We hebben toen na het wandelen een tosti gegeten, dat vond ze geweldig."

Maria over de meedoen locatie

Maria kan alleen maar lof uitspreken over de meedoen locatie. "Het is van alle markten voorzien en heel laagdrempelig. Ze zeggen: 'Kom eerst eens kijken.' En dat viel 100% mee. Zo ben ik erin gerold, en ik vind het geweldig." Maria waardeert de warme sfeer en de gemeenschapszin. "Je wordt heel goed opgenomen in de groep. Het voelt alsof iedereen welkom is, hoe je ook bent."

'Het heeft mijn leven echt verrijkt.'

Zelf een luisterend oor bieden

Maria is niet alleen een deelnemer; ze draagt ook bij aan de sfeer in de groep. "Ik bied ook wel eens een luisterend oor. Dat hoort erbij. Iedereen heeft zijn eigen verhaal, en het helpt om gewoon even te luisteren."

Impact van de wandelgroep van de meedoen locatie

Voor Maria betekent de wandelgroep meer dan alleen bewegen. "Ik heb weer vertrouwen in mijn lichaam gekregen. Het wandelen helpt, maar het gaat verder dan dat. De groep geeft me structuur, gezelligheid en het gevoel dat ik er mag zijn." Maria voelt zich sterker en meer verbonden dankzij de meedoen locatie. "Het heeft mijn leven echt verrijkt."

Verschillen tussen de drie meedoen locaties

Hoewel de basisopzet van de locaties hetzelfde is, zien we tijdens het uitvoeren van het onderzoek dat de invulling en dynamiek per locatie op een aantal punten verschilt. Deze punten worden hieronder per locatie uitgelicht, waarna wordt gereflecteerd op deze verschillen en tot slot inzichten worden gegeven voor een bredere toepassing van de meedoen locaties.

De As

Locatie De As wordt voornamelijk bezocht door ouderen die het zien als een veilige en prettige plek om samen te zijn, zo geven de respondenten aan in de groepssessies. Deelnemers ervaren de locatie als een “tweede thuis”, waar ze gezelligheid en saamhorigheid vinden. Wat opvalt uit de observatiefase, is dat de deelnemers vaker dan bij de andere locaties afwachtend zijn en niet per se proactief deelnemen aan activiteiten. Het initiatief ligt hier vooral bij de medewerkers en vrijwilligers, die regelmatig activiteiten organiseren. Enkele deelnemers geven aan dat ze het fijn vinden dat ze nergens toe verplicht zijn en gewoon mogen “zijn”. Hoewel de insteek van de meedoen locaties is om wederkerigheid te bevorderen, waarbij deelnemers elkaar ondersteunen, lijkt dit hier minder vanzelfsprekend. De focus ligt voornamelijk op het bieden van een veilige en toegankelijke plek.

De Pop-Up

De Pop-Up, gelegen in een winkelstraat, heeft een dynamisch karakter. Onder andere door de centrale ligging en de creatieve inrichting trekt deze locatie een diverse groep deelnemers, waaronder ook jongere mensen met lichte zorgbehoeften. Wat deze locatie onderscheidt, is de nadruk op participatie: deelnemers worden actief betrokken bij het ontwikkelen en opzetten van activiteiten en het verbeteren van de locatie. Uit de groepssessies blijkt dat dit een gevoel van eigenaarschap bevordert en de verbinding tussen inwoners versterkt. De respondenten geven aan dat ze met de vaste deelnemers een hechte groep vormen, waarbij wederkerigheid duidelijk naar voren komt. Sommigen van hen zijn ook vrijwilliger, wat bijdraagt aan de sterke gemeenschapszin.

De locatie is recent verhuisd binnen het centrum van Heerenveen en bevindt zich nog steeds in een winkelstraat. De nieuwe ruimte heeft een andere indeling: waar de vorige locatie bestond uit één grote open ruimte, is de nieuwe locatie smaller en dieper. Inwoners geven aan dat dit zorgt voor een meer huiselijke en warme sfeer. Hoewel sommige inwoners aanvankelijk terughoudend waren over de nieuwe locatie, onder andere vanwege de aanpassingen die nog moesten worden gedaan ten behoeve van de akoestiek, veranderde dit geleidelijk. Door aanpassingen in het interieur en de terugkeer van vertrouwde inwoners, groeide het gevoel van samenzijn weer. Hierdoor herstelde de sociale dynamiek en kreeg de locatie opnieuw haar vertrouwde karakter.

De Kompenije

De Kompenije, gelegen in het dorp Jubbega, bevindt zich in een multifunctioneel centrum waar ook andere voorzieningen zoals een school en een fysiotherapiepraktijk aanwezig zijn. De inwonersgroep bestaat voornamelijk uit vitale oudere dames, waarvan een deel een hechtere groep heeft gevormd. Dit kan voor sommige nieuwe inwoners een drempel zijn om zich bij de groep aan te sluiten. Een van de respondenten gaf aan dat ze het in het begin spannend vond om deel te nemen aan deze hechte groep, maar dat ze zich inmiddels welkom voelt. Een andere respondent benoemde juist dat ze het prettig vindt om een vast clubje te hebben, waar anderen uiteraard welkom zijn, maar waarbij de vertrouwde dynamiek binnen de groep belangrijk blijft. Medewerkers zetten hier sterk in op het verlagen van de drempel en het bevorderen van diversiteit door het aanbieden van nieuwe activiteiten, zoals breien voor Oekraïne of koken en delen van maaltijden. De ligging van de locatie, in een klein zaaltje dat niet direct toegankelijk is, wordt door enkele respondenten benoemd als een mogelijke uitdaging voor nieuwe inwoners.

Reflectie op de verschillen

De verschillen tussen de locaties laten zien hoe belangrijk het is om de omgevingsfactoren en samenstelling van de inwoners in acht te nemen. Bij De As ligt de nadruk op veiligheid en toegankelijkheid, met minder aandacht voor wederkerigheid. De Pop-Up laat daarentegen zien hoe een dynamische omgeving en een actieve aanpak inwoners kunnen motiveren om niet alleen te halen, maar ook te brengen. In de Kompenije speelt de bestaande groepsvorming een rol, wat voor sommige nieuwe inwoners een drempel kan zijn, terwijl anderen juist de vertrouwdheid van een hechte groep waarderen. Een ander belangrijk onderscheid tussen de locaties is de dynamiek tussen stedelijke en dorpse gemeenschappen. In een dorp kennen mensen elkaar vaak al, wat zowel een voordeel als een uitdaging kan zijn. Enerzijds kan dit zorgen voor een hechte gemeenschap waarin mensen elkaar steunen en makkelijk aansluiting vinden. Anderzijds kan het ook betekenen dat sommige inwoners minder snel persoonlijke zaken delen, uit angst dat dit binnen de kleinere gemeenschap bekend wordt. In stedelijke gebieden, zoals bij de Pop-Up, kan anonimiteit juist een voordeel zijn: inwoners voelen zich vrijer om open te praten zonder de sociale druk die soms in een kleinere gemeenschap aanwezig is. Deze verschillen tussen een grotere plaats en een dorp kwamen ook naar voren in de groepssessies. De sociale structuren beïnvloeden hoe mensen zich gedragen binnen de meedoen locaties en welke benadering nodig is om nieuwe inwoners te verwelkomen en de sociale basis te versterken. Juist door de verschillen tussen de locaties, dragen ze in hun eigen context bij aan de versterking van de sociale basis in Heerenveen.

Inzichten voor bredere toepassing

Om locaties te optimaliseren en om de werkzame principes van de meedoen locaties te benutten bij implementatie op andere plekken, is het belangrijk om eerder genoemde sociale structuren op de verschillende locaties mee te nemen. Locaties in stedelijke gebieden, zoals de Pop-Up, vragen om een aanpak die nadrukkelijker inspeelt op diversiteit en participatie. Dorpslocaties, zoals de Kompenije, kunnen baat hebben bij gerichte inspanningen om nieuwe inwoners te verwelkomen en door activiteiten aan te bieden die de bestaande gemeenschapszin versterken. Locaties zoals De As, waar vooral oudere deelnemers komen, vragen wellicht om een meer faciliterende rol van medewerkers en vrijwilligers om wederkerigheid te bevorderen. Deze inzichten kunnen waardevol zijn voor organisaties en gemeenten die overwegen om vergelijkbare initiatieven op te zetten. Het gaat om het toepassen van de werkzame elementen van de meedoen locaties in andere contexten. De werkzame principes kunnen breder worden toegepast, ongeacht welke organisatie hiermee aan de slag gaat. Dit vraagt om maatwerk per locatie, waarbij heel nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de behoeften van de lokale gemeenschap en de beschikbare infrastructuur. Door deze principes als leidraad te nemen, kan het concept van de meedoen locaties worden geïmplementeerd op verschillende plekken, afgestemd op de unieke kenmerken van iedere gemeenschap.

SIEUWERD, 81, ALLEENSTAANDE

Eindelijk weer tussen de mensen

Na een periode waarin hij door persoonlijke omstandigheden even niet naar de meedoen locatie kon gaan, is Sieuwerd blij om weer terug te zijn. "Eindelijk weer tussen de mensen, en mensen van mijn eigen leeftijd," zegt hij met een glimlach. Voor Sieuwerd is de meedoen locatie een plek waar hij niet alleen actief bezig kan zijn, maar vooral veel plezier beleeft. Onlangs deed hij mee aan een middag sjoelen. "Nou, machtig mooi man! We lagen blauw van het lachen. Je kunt zo gek doen als je wilt, en niemand kijkt er raar van op."

Vrijheid om wel of niet mee te doen

Sieuwerd waardeert de vrijheid die hij heeft om aan activiteiten deel te nemen: "Heb je geen zin om mee te doen? Dan blijf je lekker zitten. Het maakt niet uit. Je hebt de vrijheid om wel of niet mee te doen." Voor hem is die ongedwongen sfeer belangrijk. Het is niet alleen een plek om actief bezig te zijn, maar ook om verhalen te delen en elkaar te plagen. "Dat maakt het gezellig," vertelt hij lachend. "Ik plas soms in mijn broek van het lachen."

*'Het heeft mijn
leven echt
verrijkt.'*

Eigen actieve houding nodig

Hoewel Sieuwerd blij is met de activiteiten en de gezelligheid, weet hij ook dat je zelf een actieve houding moet hebben: "Je moet er zelf iets van maken." Hij geeft aan dat zijn begeleiding hem heeft geholpen om bij de meedoen locatie terecht te komen. "Ik wilde graag iets om handen hebben. Anders zit je de hele tijd met jezelf thuis, en dat wil je ook niet."

Waardevolle aanvulling

Naast de contacten op de meedoen locatie heeft Sieuwerd ook goede burens die naar hem omkijken. "Als het licht bij mij niet brandt, word ik gebeld om te checken of ik niet gevallen ben. Dat vind ik toch wel leuk." Maar toch, de meedoen locatie blijft een waardevolle aanvulling op zijn sociale leven. "Ik kan met iedereen leuk praten, en ik heb het echt naar mijn zin daar," zegt hij tevreden.

Uitkomsten arbeidsmarktperspectief

Inleiding

Om de impact van de meedoen locaties vanuit het arbeidsmarktperspectief te onderzoeken, zijn interviews afgenomen met diverse professionals die direct betrokken zijn bij de uitvoering van het initiatief. Hiervoor hebben we gesproken met welzijnswerkers, coördinatoren van welzijnsorganisaties, zorgmedewerkers en zorgmanagers, beleidsmakers, een wethouder en een programmamanager van de gemeente. Dit zijn in totaal tien gesprekken met in totaal 13 respondenten. De geïnterviewden zijn op verschillende manieren betrokken bij de meedoen locaties, variërend van direct uitvoerende rollen tot beleidsmatige en coördinerende functies. Sommigen werken dagelijks op de locaties en hebben direct contact met inwoners, terwijl anderen betrokken zijn bij de strategische ontwikkeling van of samenwerking met de meedoen locaties. Deze diverse perspectieven bieden een breed beeld van de impact van de meedoen locaties op de arbeidsmarkt en de samenwerking tussen zorg en welzijn. De meedoen locaties zijn niet alleen van waarde voor inwoners, maar bieden ook kansen binnen het arbeidsmarktbeleid in zorg en welzijn. Door samenwerking tussen zorg- en welzijnsorganisaties ontstaat ruimte voor innovatieve oplossingen, zoals hybride functies en een betere verdeling van zorg- en welzijnstaken. Dit draagt bij aan een efficiëntere werkomgeving en ondersteunt professionals met een verminderde fysieke belastbaarheid, wat helpt om personeelstekorten te verminderen en de druk op de sector te verlagen. De focus in dit hoofdstuk ligt op hoe de meedoen locaties bijdragen aan de arbeidsomstandigheden, het personeelsbeleid en de samenwerking tussen zorg en welzijn.

De deelvraag voor het arbeidsmarktperspectief luidt als volgt: 'Welke effecten zijn te verwachten met betrekking tot betrokken professionele krachten en de arbeidsmarkt in brede zin?'

De beoogde effecten vanuit het arbeidsmarktperspectief zijn, zoals opgenomen in de ToC:

1. Er is meer tijd, ruimte en aandacht doordat er minder reistijd is voor thuiszorgmedewerkers;
2. Medewerkers ervaren meer plezier en werken efficiënter;
3. Werk op de meedoen locaties is minder belastend;
4. Doordat het werk minder belastend is, kunnen zorgmedewerkers met verminderde fysieke; belastbaarheid meedoen, en is er minder krapte op de arbeidsmarkt.

Ten tijde van het opstellen van de ToC was het plan om welzijnswerkers op de meedoen locaties lichte medische geïndiceerde thuiszorghandelingen uit te laten voeren. Bovenstaande beoogde

effecten zijn dus afgestemd op dat vooruitzicht. Gedurende het onderzoek bleek dat dit nog niet uitvoerbaar was. Een belangrijke factor is dat thuiszorgcliënten steeds vaker complexe zorg nodig hebben en minder mobiel zijn, waardoor zij minder goed aansluiten bij de doelgroep van de locaties dan op voorhand gedacht. Daarnaast ligt de nadruk binnen de meedoen locaties nu meer op vroegtijdige signalering en preventie, bijvoorbeeld door deelnemers te informeren over hulpmiddelen die complexere zorgvragen kunnen uitstellen. Ook wordt benoemd dat structurele beleidsafspraken en financiering vanuit zorgverzekeraars nodig zijn om dit model van uitvoeren van lichte medische handelingen bij meedoen locaties in dorpen en wijken succesvol te implementeren. Zonder deze aanpak bestaat het risico dat cliënten blijven kiezen voor individuele thuiszorg bij zorgaanbieders die dit blijven aanbieden. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat er binnen de thuiszorgteams een groep cliënten is met laagcomplexe zorgvragen die mogelijk wél gebaat zou zijn bij de meedoen locaties. Volgens de respondenten zal in de toekomst de rol van praktijkondersteuners, huisartsen en meitinkers in de doorverwijzing belangrijker worden dan die van thuiszorgorganisaties. Hoewel lichte zorghandelingen momenteel niet collectief worden uitgevoerd op de locaties, wordt erkend dat sommige thuiszorgcliënten, evenals hun mantelzorgers, alsnog profiteren van deelname aan de meedoen locaties.

In de interviews hebben we daarom de focus gelegd op het uitvragen naar de werkzame elementen van de aanpak en de effecten van deze aanpak op de welzijnswerkers en thuiszorgmedewerkers. Aangezien het eerste effect – de uitvoering van lichte zorghandelingen op de meedoen locaties – nog niet aan de orde is, hebben we ons binnen dit onderwerp gericht op de belemmeringen die centralisatie van lichte zorghandelingen in de weg staan. Hieronder worden de resultaten van deze interviews uitgewerkt aan de hand van de beoogde effecten.

Reistijd

Hoewel professionals verwachten dat centralisatie van zorg op meedoen locaties in de toekomst reistijd voor thuiszorgmedewerkers kan verminderen, geven geïnterviewden aan dat dit effect op dit moment nog niet zichtbaar is. Uit de interviews met thuiszorgprofessionals en welzijnswerkers blijkt dat dit verschillende oorzaken heeft. De meeste thuiszorgcliënten bevinden zich volgens respondenten al in een complexe zorgsituatie en zijn daardoor minder geschikt voor de meedoen locaties. Daarnaast geven thuiszorgorganisaties aan dat er nog geen structurele werkwijze is om zorg op locatie te verlenen, waardoor zorgmedewerkers cliënten voorlopig individueel blijven bezoeken. Ook wordt benoemd dat doorverwijzing naar de meedoen locaties door zorgverleners zoals huisartsen, praktijkondersteuners en meitinkers minder vaak voorkomt dan vooraf werd verwacht en dat verreweg de meeste deelnemers via andere wegen worden geattendeerd op de mogelijkheden van de meedoen locaties. Dit betekent volgens respondenten dat inwoners die mogelijk in een eerder stadium baat kunnen hebben bij ondersteuning op een centrale locatie,

deze stap minder vaak maken. Ook praktische factoren spelen een rol: sommige thuiszorgprofessionals benoemen dat veel zorgmomenten plaatsvinden buiten de openingstijden van de meedoen locaties, waardoor centralisatie van zorg nog niet breed toepasbaar is. Zolang deze structurele en organisatorische uitdagingen blijven bestaan, is het effect op reistijd voor thuiszorgmedewerkers volgens de geïnterviewden nog niet behaald.

Plezier en efficiënter werken

Uit de interviews met twee welzijnswerkers blijkt dat zij over het algemeen positief zijn over het werken binnen de meedoen locaties. Een van hen geeft aan hier meer werkplezier te ervaren in vergelijking met andere werkomgevingen, zoals individuele thuiszorg. Dit komt volgens haar onder andere door de informele

sfeer, de grotere autonomie en het directe contact met inwoners. Ze benoemt bijvoorbeeld dat ze het waardevol vindt om een groeiende groep inwoners te zien aansluiten, waarbij inwoners ook onderling meer voor elkaar betekenen. Daarnaast benoemt zij dat de samenwerking tussen zorg en welzijn bijdraagt aan een betere afstemming van taken, waardoor medewerkers elkaar kunnen ondersteunen. De andere welzijnswerker ervaart deze samenwerking als minder vanzelfsprekend en merkt op dat de samenwerking met zorgorganisaties, zoals thuiszorgteams, nog in ontwikkeling is. Volgens haar vraagt dit om verdere afstemming en duidelijke afspraken over taken en verantwoordelijkheden.

Daarnaast geven enkele respondenten aan dat samenwerking tussen zorg en welzijn potentie heeft om werk efficiënter te maken, vooral als het gaat om vroegtijdige signalering van ondersteuningsbehoeften. Zij benoemen dat inwoners door sociale interactie en activiteiten soms langer zelfstandig blijven

functioneren. Enkele professionals merken op dat vroegtijdige ondersteuning kan helpen om zorgvragen uit te stellen, maar benadrukken dat het niet altijd betekent dat

DIT ZEGT EEN WELZIJSWERKER OP EEN MEEDOEN LOCATIE:

“

Verandering vraagt tijd, meer dan een eenjarig project dat stopt. Ik loop hier rond met een pot vol ideeën, een visie voor waar het naartoe moet. Het gedachtegoed moet rijpen, want echte verandering gebeurt niet van de ene op de andere dag.

”

DIT ZEGT EEN SOCIAAL WERKER OP EEN MEEDOEN LOCATIE:

“

Een plek waar de deur altijd openstaat, waar iemand met een hondje even binnenloopt en zegt: 'Hé, ben jij er ook?' De kracht zit in het persoonlijke netwerk, in dat 'geneuzel' van mensen verbinden en contacten leggen. Het zijn die natuurlijke momenten, die je niet kunt plannen als een project. Ze hangen in de lucht, en ineens pak je ze: yes!

”

zorgvragen worden voorkomen. Ook wordt door sommige professionals benoemd dat de inzet van vrijwilligers en hybride functies (waarin zorg- en welzijnstaken gecombineerd worden) de werkverdeling kan beïnvloeden. Vrijwilligers nemen laagdrempelige taken op zich, zoals ondersteuning bij activiteiten, waardoor sommige professionals aangeven meer ruimte te ervaren voor hun kerntaken. Tegelijkertijd benadrukken anderen dat goede begeleiding en training van vrijwilligers essentieel is, om te zorgen dat hun inzet effectief en duurzaam blijft.

Tot slot noemen enkele respondenten dat de fysieke inrichting van de meedoen locaties invloed kan hebben op het werkplezier. Welzijnswerkers benadrukken dat een warme, toegankelijke en centraal gelegen locatie niet alleen inwoners uitnodigt, maar ook een prettige werkomgeving biedt voor medewerkers. Het gevoel van verbondenheid dat ontstaat op zo'n locatie motiveert medewerkers en vergroot hun werkplezier. De meedoen locaties voorkomen dat professionals geïsoleerd werken en bevordert informele samenwerking en contact met collega's.

Minder belastend

De welzijnswerkers geven aan dat ze het werk op de meedoen locaties als fysiek minder belastend ervaren dan in andere werkomgevingen, dankzij de samenwerking en input van diverse partners. Enkele respondenten benadrukken dat de preventieve activiteiten op de meedoen locaties, zoals valpreventie en het versterken van zelfredzaamheid, niet alleen bijdragen aan de gezondheid van inwoners, maar mogelijk ook bijdragen aan het uitstellen van zorgvragen. Dit ontlast zorgprofessionals en maakt het werk minder zwaar. Ook wordt door sommige respondenten aangegeven dat vrijwilligers een rol spelen in de werkverdeling. Sommigen noemen dat vrijwilligers bepaalde laagdrempelige taken kunnen overnemen, zoals het begeleiden van activiteiten of het bieden van sociaal contact, waardoor professionals zich meer kunnen richten op hun kerntaken, de ondersteuning en begeleiding van individuele inwoners in het functioneren in het collectief. Aanvullend wordt door anderen benoemd dat vrijwilligers structurele begeleiding en training nodig hebben, om te zorgen dat hun inzet effectief blijft en professionals niet juist extra werkdruk ervaren door het begeleiden van vrijwilligers.

DIT ZEGT EEN ZORGMEDEWERKER:

“

Met mijn team ga ik mee in veranderprocessen, ondanks de hoge werkdruk en de invloed van zorgverzekeraars. De zorg verandert: er is meer vraag, complexere situaties en minder ruimte en tijd. Dat dwingt ons efficiënter te werken en kritisch te kijken naar de juiste zorg op de juiste plek. Dat samenspel tussen zorg en sociaal welzijn is een groeiend proces waar we als team sterker in worden.

”

Arbeidsmarkt

Uit interviews met welzijnsprofessionals en beleidsmakers blijkt dat sommigen van hen de inzet van vrijwilligers en hybride functies zien als een manier om de werkdruk binnen zorg en welzijn te verlichten. Volgens enkele respondenten kan deze werkwijze bijdragen aan meer flexibiliteit in de personeelsinzet, waardoor zorgprofessionals zich beter kunnen focussen op hun expertise.

Daarbij wordt opgemerkt dat de begeleiding en training van vrijwilligers cruciaal is om deze inzet effectief en duurzaam te houden.

Daarnaast benoemen sommige beleidsmakers dat deze aanpak mogelijk kan bijdragen aan het behoud van medewerkers in de zorg- en welzijnssector. Zij geven aan dat door de samenwerking tussen zorg en welzijn meer kansen kunnen ontstaan

voor mensen met een zorgachtergrond om langer actief te blijven op de arbeidsmarkt.

Hoewel thuiszorgmedewerkers momenteel nog niet structureel aanwezig zijn op de meedoen locaties voor het geclusterd uitvoeren van licht medische handelingen, benoemen enkele respondenten dat de huidige werkwijze voorwaarden schept om hen in de toekomst beter te integreren, wat mogelijk bijdraagt aan het verminderen van de krapte op de arbeidsmarkt. Dit vraagt echter om verdere afstemming tussen betrokken organisaties en een helder beleid over taken en verantwoordelijkheden.

DIT ZEGT EEN THUISZORGMEDEWERKER:

“

Van zorg en welzijn moeten we één grote vlek maken, alles begint bij aandacht voor elkaar en de medewerkers.

”

Uitkomsten strategisch perspectief

Inleiding

Voor het strategisch perspectief is gesproken met een breed scala aan betrokkenen die de bredere beleidsmatige en strategische lijnen van het initiatief kunnen duiden. Deze groep omvatte meitinkers, beleidsmakers op het gebied van WMO, welzijn en zorg, een lid van het gemeentelijk bestuur, leidinggevendenden binnen de WMO en welzijn, onderwijsprofessionals (waaronder een strategische beleidsmedewerker en een lid van het lectoraat Sociale Kwaliteit) en een strategische partner met expertise in het monitoren van zorg- en welzijnsprojecten. In totaal zijn tien interviews afgenomen met 13 respondenten. De geïnterviewden zijn op verschillende manieren betrokken bij de meedoen locaties, variërend van directe uitvoerende rollen tot beleidsmatige en coördinerende functies. Sommigen werken dagelijks op de locaties en hebben direct contact met inwoners, terwijl anderen betrokken zijn bij de strategische ontwikkeling of samenwerking van de meedoen locaties. Deze diverse perspectieven bieden een breed beeld van de impact van de meedoen locaties op de arbeidsmarkt en de samenwerking tussen zorg en welzijn. De focus in dit hoofdstuk ligt op hoe de meedoen locaties bijdragen aan de arbeidsomstandigheden, het personeelsbeleid en de samenwerking tussen zorg en welzijn.

De deelvraag voor het strategisch perspectief luidt als volgt: 'Welke (strategische) kansen of uitdagingen zijn te identificeren met betrekking tot de aanpak?'

De beoogde effecten vanuit het strategisch perspectief zijn, zoals opgenomen in de ToC:

1. Er wordt samengewerkt met kennisinstellingen/andere zorg/welzijnsorganisaties;
2. Er is een gedeeld narratief over het probleem (historisch), de beoogde oplossing; (toekomst) en hoe daar te komen (stappen om nu te zetten);
3. Er is meerjarige financiering voor meedoen locaties;
4. Ontmoeten en meedoen is geborgd in het beleid van de gemeente Heerenveen.

Hierna volgt een uitwerking van deze interviews waarbij de bijdragen van verschillende partners zijn samengevoegd om een breed en onderbouwd perspectief te bieden.

Samenwerking

Volgens een aantal geïnterviewden stimuleren de meedoen locaties de samenwerking tussen diverse partners, zoals zorgorganisaties, welzijnsinstellingen en kennisinstituten. Enkele respondenten noemen dat deze integrale aanpak kansen biedt voor betere afstemming en gezamenlijke protocollen tussen zorg en welzijn. Beleidsmedewerkers en zorgprofessionals

benoemden dat het delen van kennis bijdraagt aan een effectievere samenwerking, hoewel zij ook aangeven dat verdere afstemming nodig is om de samenwerking nog structureler in te bedden. Daarnaast wordt door sommigen de mogelijkheid genoemd om onderwijsinstellingen te betrekken bij onderzoek en innovatie op de locaties. Dit zou kunnen leiden tot een dynamische leeromgeving die nieuwe inzichten en praktische oplossingen levert voor de verdere ontwikkeling van de meedoen locaties in de gemeente Heerenveen en elders. Een enkele respondent noemde als voorbeeld de samenwerking tussen welzijnswerkers en wijkverpleegkundigen, waarbij lichte zorg geïntegreerd wordt in de dagelijkse activiteiten van de locaties. Volgens deze respondent kan dit bijdragen aan een bredere kijk op welzijn en zorg, al geven anderen aan dat dit nog in de beginfase zit.

DIT ZEGT EEN ZORGMEDEWERKER:

“

De zorg verschuift van het ziekenhuis naar de huisarts, van de huisarts naar welzijn, en van welzijn naar zelf- of samenredzaamheid. Om die beweging te laten slagen, hebben we elkaar nodig – want zodra één schakel niet goed functioneert, loopt het hele proces vast.

”

Gedeeld narratief

Uit de interviews komt naar voren dat sommige respondenten het belang benadrukken van een gedeeld verhaal over het ontstaan van de huidige uitdagingen, de gewenste situatie in de toekomst en de

stappen die nodig zijn om daar te komen. Enkele professionals uit zowel zorg als welzijn benadrukten dat een gezamenlijke visie helpt om iedereen dezelfde richting op te krijgen.

Het probleem (historisch):

Eenzaamheid en sociale isolatie zijn een groeiend probleem, vooral onder ouderen. Daarbij is er een toenemende vraag naar zorg, mede door de dubbele vergrijzing en het tekort aan zorgpersoneel.

De oplossing (toekomst):

Meedoen locaties bieden een laagdrempelige, gastvrije plek waar welzijn en lichte zorg samenkomen om sociale cohesie en samenredzaamheid te vergroten en deelnemers helpt om te anticiperen op hun toekomst.

DIT ZEGT EEN ZORGPROFESSIONAL:

“

Sociale problematiek is teveel gemedicaliseerd; sociale problemen vragen om sociale oplossingen.

”

Stappen om daar te komen:

Om de gewenste toekomst van de meedoen locaties te realiseren, is het belangrijk om de lokale samenwerking verder te versterken, zo benadrukten verschillende geïnterviewden. Dit betekent dat partijen zoals huisartsen, de welzijnsorganisatie Caleidoscoop en vrijwilligers nog nauwer betrokken moeten worden bij de ontwikkeling en uitvoering van de locaties. Door duidelijke afspraken te maken over ieders rol en verantwoordelijkheid, ontstaat er meer structuur en helderheid, wat de samenwerking ten goede komt. Het actief betrekken van inwoners bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten kwam eveneens sterk naar voren in de interviews. Dit vergroot niet alleen het eigenaarschap van de gemeenschap, maar zorgt er ook voor dat de locaties beter aansluiten bij de behoeften en wensen van de inwoners waarvoor ze bedoeld zijn.

Financiering

Een veelgenoemde uitdaging die genoemd wordt in de interviews, is het gebrek aan structurele financiering. Beleidsmakers en welzijnswerkers benadrukken dat langdurige financiering essentieel is om de meedoen locaties duurzaam te kunnen voortzetten en versterken. Het huidige financieringsmodel is vaak afhankelijk van kortdurende subsidies, waardoor continuïteit in gevaar komt. Er is een aantal strategische kansen benoemd, bijvoorbeeld het aantonen van impact door middel van monitoring en evaluatie. Sommige respondenten noemen dat kwantitatieve resultaten, zoals een afname van zorgindicaties, gecombineerd kunnen worden met kwalitatieve verhalen om de waarde van de locaties te onderbouwen. Anderen wijzen op het belang van samenwerking met zorgverzekeraars en gemeenten om de besparingen op zorgkosten te vertalen naar structurele financiering. Daarnaast werd door enkele respondenten benoemd dat een gezamenlijke lobby richting beleidsmakers kan helpen om meerjarige ondersteuning te realiseren. Door in te zetten op langetermijnfinanciering kan de basis van de meedoen locaties worden verstevigd en kan er geïnvesteerd worden in uitbreiding en innovatie.

Borging

Het belang van ontmoeten en meedoen wordt breed erkend en kan versterkt worden door het structureel in te bedden in gemeentelijk beleid. Enkele beleidsmakers benadrukten dat dit thema al aansluit bij landelijke trends zoals de beweging van zorg naar welzijn. Het vastleggen van deze focus in beleid kan bijdragen aan de continuïteit en zichtbaarheid van de meedoen locaties. Uit de interviews zijn een aantal concrete acties naar voren gekomen:

- **Beleid integreren met andere domeinen:** Bijvoorbeeld door verbindingen te leggen met het onderwijs, arbeidsmarktbeleid en sport.

- **Lokale behoeften centraal stellen:** Iedere locatie heeft maatwerk nodig, afhankelijk van de context van de gemeenschap. Beleidsmakers gaven aan dat participatie van inwoners cruciaal is om de juiste invulling te geven.
- **Promotie en zichtbaarheid:** Het uitdragen van succesverhalen om draagvlak te creëren bij inwoners, beleidsmakers en financiers.

Volgens sommige geïnterviewden kan het structureel vastleggen van ontmoeten en meedoen in het gemeentelijk beleid bijdragen aan continuïteit en verdere groei van de meedoen locaties als laagdrempelige ontmoetingsplekken die bijdragen aan sociale samenhang in de gemeente Heerenveen.

DIT ZEGT EEN BELEIDSMAKER:

“

Je kunt niet blijven hinkelen op twee benen: echt veranderen vraagt om loslaten van oude denkpatronen, inclusief de oude manier van meten en rekenen. Als je vasthoudt aan het oude uit angst of onzekerheid, blijf je hangen in het bekende en zet je geen echte stap naar vernieuwing.

”

FENNY

Zinnen verzetten

Voor Fenny biedt de meedoen locatie een waardevolle afleiding van haar lichamelijke beperkingen. "Als ik hier ben, vergeet ik even wat ik allemaal niet meer kan. Het helpt me echt om mijn zinnen te verzetten." Toch heeft ze ontdekt dat een grote groep voor haar niet prettig is. "Een drukke groep vind ik te vermoeiend, maar dat is helemaal prima. Dan ga ik gewoon eerder naar huis." De meedoen locatie biedt haar de flexibiliteit om te komen en te gaan wanneer zij dat wil. "Het is voor mij echt een inloophmoment. Zolang ik het leuk vind, blijf ik."

Je wordt hier gezien

Wat Fenny het meest waardeert, is het gevoel dat haar aanwezigheid ertoe doet. "De meerwaarde is dat het gewaardeerd wordt dat je er bent. Je wordt gezien, en dat voelt goed." Ze geeft aan dat haar dagen anders vaak stil en eenzaam zijn. "Als je de hele dag alleen thuis bent, heb je niemand om tegen te praten." Bij de meedoen locatie krijgt ze niet alleen het gevoel dat ze erbij hoort, maar kan ze ook iets betekenen voor anderen. "Ik vind het fijn om nieuwe mensen welkom te heten. Ik voel dat ik er voor een ander kan zijn."

*'Hier wordt
gewaardeerd
dat je er bent.'*

Een reddingsboei

Hoewel ze zich niet met iedereen in de groep verbonden voelt, heeft Fenny een paar bezoekers met wie ze echt een klik heeft. "Die verbondenheid doet mij heel erg goed. Het plezier dat je met elkaar hebt, het laagdrempelige contact – dat is voor mij de echte waarde." Ze omschrijft de meedoen locatie als een reddingsboei. "Deze contacten betekenen zoveel voor me. Het geeft me iets om naar uit te kijken."

Zelf steentje bijdragen

Fenny vindt het belangrijk om haar steentje bij te dragen aan de sfeer in de groep. "Ik wil een aandeel hebben in het welbevinden van anderen. Daarom zoek ik bewust nieuwe mensen op en maak een praatje." Ze hecht veel waarde aan een open en inclusieve sfeer. "Iedereen is welkom, daar wordt geen uitzondering op gemaakt." Groepjesvorming probeert ze te vermijden. "Ik sluit juist aan bij verschillende mensen, zodat iedereen erbij hoort." Voor haar is de meedoen locatie een plek waar ze zich thuis voelt in een kleine, hechte groep. "Het is een hele prettige groep. Klein, maar fijn – dat past precies bij mij."

Uitkomsten economisch perspectief

Voor het uitwerken van het economisch perspectief richten we ons eerst specifiek op de meedoen locatie De As. Deze meedoen locatie heeft dezelfde insteek als de andere meedoen locaties, maar naast deze insteek, wordt er binnen de meedoen locatie, in nauwe samenwerking met gemeente Heerenveen, een WMO-pilot gecoördineerd door Caleidoscoop. Binnen deze pilot worden inwoners met een hulpvraag, die normaal gesproken in aanmerking zouden komen voor een WMO-indicatie voor dagbesteding basis, doorverwezen naar de meedoen locatie indien passend. Dit biedt een laagdrempelig alternatief dat aansluit bij de visie om collectieve, informele voorzieningen te gebruiken als alternatief voor individuele zorgindicaties. Het doel is om de meedoen locatie in te zetten voor meer welzijn en groter gevoel van eigenwaarde van de inwoners, wat zich eventueel zou kunnen uiten in het voorkomen van WMO indicaties. Locatie De As heeft hiermee twee functies; een preventieve functie als collectieve voorziening, en een functie als alternatief voor individuele ondersteuningsindicaties.

Binnen het economisch perspectief staat de financiële analyse van de WMO-pilot, de zorgfunctie van meedoen locatie De As, centraal. Deze financiële analyse bestaat uit de berekening van een break-evenpoint waarin we onderzoeken bij hoeveel inwoners de kosten van de meedoen locatie opwegen tegen de kosten van individueel afgegeven indicaties 'dagondersteuning basis'. Naast deze financiële analyse geven we ook een grove indicatie van de brede maatschappelijke baten die ontstaan door de preventieve functie van de meedoen locatie De As.

Break-evenpoint WMO-pilot

In dit onderdeel berekenen we vanaf hoeveel inwoners de kosten van meedoen locatie De As opwegen tegen de kosten van individueel uitgegeven indicaties 'dagondersteuning basis'. Dit is gebeurd door het onderzoeken van de (voorlopige) resultaten en effecten van de pilot en het uitvoeren van een financiële analyse. Hieruit volgt een zogenaamd break-evenpoint dat helpt om inzichtelijk te maken wanneer de investering in de meedoen locatie financieel gelijkwaardig is aan het alternatief van de individuele indicaties dagondersteuning basis.

De deelvraag van het economisch perspectief luidt:

Wat is het break-evenpoint waarop de kosten van De As opwegen tegen de besparingen op WMO-indicaties?

Het antwoord op deze vraag is gebaseerd op gegevens uit verschillende bronnen. Hieronder volgt achtergrondinformatie over de dagondersteuning en vervolgens de berekening van het break-evenpoint.

Achtergrondinformatie en berekening

De gemeente biedt de WMO-indicatie dagondersteuning basis aan inwoners aan met als doel het behoud en bevorderen van zelfredzaamheid en regie. Deze dagondersteuning draagt onder andere bij aan structuur en veiligheid, duurzaam sociaal contact, het voorkomen van sociaal isolement en het ontwikkelen en behouden van (nieuwe) vaardigheden en interesses. Een voorbeeld van een inwoner die deze dagondersteuning basis geboden wordt, is een inwoner met beginnende dementie die een klein tot geen sociaal netwerk heeft en baat heeft bij sociale contacten. Het kan ook een inwoner treffen die door steeds meer lichamelijke beperkingen het moeilijk vindt om buiten het huis activiteiten te ondernemen. Normaliter komt een dergelijke inwoner in aanmerking voor een indicatie dagondersteuning basis.

De kosten van een indicatie voor dagondersteuning basis bedragen in 2024 €48 per dagdeel. Gemiddeld wordt een indicatie afgegeven voor 3 dagdelen per week, gedurende 52 weken per jaar. De jaarlijkse kosten komen daarmee gemiddeld uit op €7.488 per persoon, per jaar.

Een alternatief voor het afgeven van een indicatie, is de inwoner aanmelden bij een meedoen locatie in de gemeente, in dit geval locatie De As. Deze locatie is vijf dagen in de week geopend en biedt alle dagdelen activiteiten aan, inclusief een lunch. De inwoner hoeft zich niet aan te melden voor een activiteit en mag zelf beslissen over wel of niet aansluiten, op welk moment en voor hoe lang. Met het operationeel houden van deze locatie zijn kosten gemoeid.

De jaarlijkse kosten voor meedoen locatie De As zijn begroot op €259.944 voor 2025. Deze kosten omvatten alle kosten zoals personeelskosten (welzijn en overhead) en uitvoeringskosten, waaronder huisvesting, materialen, schoonmaak en PR/communicatie.

BREAK-EVENPOINT

35 deelnemers

Het break-evenpoint voor de meedoen locatie De As wordt bereikt wanneer **de totale kosten van de locatie (€259.944 per jaar) gelijk zijn aan de kosten die de gemeente zou maken voor reguliere dagondersteuning.**

Dit punt wordt berekend door de totale jaarlijkse kosten van de locatie (€ 259.944) te delen door de gemiddelde kosten van een individuele indicatie (€7.488 per jaar). Het resultaat is ongeveer 35 deelnemers.

Met andere woorden: **als 35 inwoners regelmatig gebruikmaken van locatie De As en hierdoor geen individuele indicatie voor dagondersteuning meer nodig hebben, zijn de kosten van de locatie financieel gelijk aan het alternatief van reguliere dagondersteuning voor deze groep.**

Verantwoording berekening

De meedoen locaties in de gemeente Heerenveen delen veel kosten, maar hebben ook locatie specifieke kosten (huisvesting en personeel. De locatiespecifieke kosten van De As bedragen € 188.240,-. De gedeelde kosten bestaan uit o.a. overhead, PR en communicatie, schoonmaakkosten en kosten voor activiteiten. De verhouding van personele inzet is gebruikt om te bepalen hoe de gedeelde kosten zich verhouden tot de individuele locaties. De personele inzet bestaat uit sociaal werkers en opbouwwerkers. De gedeelde kosten worden verdeeld op basis van de personele inzet per locatie: De As (48 uur), Pop-Up (36 uur) en de Kompenije (24 uur). Dit resulteert in een verhouding van respectievelijk 43,48%, 33,33% en 23,19%. De As wordt hierdoor toegerekend €71.704 aan gedeelde kosten. Samen met de locatie-specifieke kosten komt dit uit op een totaal van €259.944 per jaar.

Uit de gesprekken met een meitinker blijkt dat een indicatie dagondersteuning basis gemiddeld wordt afgegeven voor 3 dagdelen per week voor een jaar. De kosten voor een dagdeel indicatie dagondersteuning basis bedragen in 2024 €48 per uur.

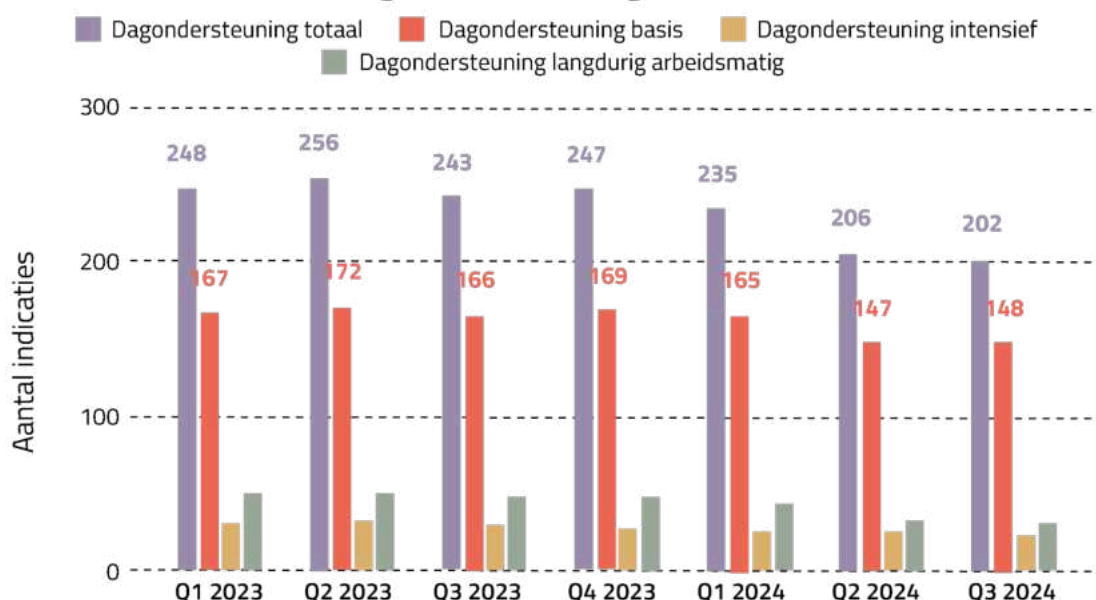
Resultaten daling in indicaties

De ontwikkeling van WMO-indicaties en demografische trends geven inzicht in de toenemende druk op het zorgsysteem en het belang van preventieve maatregelen. In de gemeente Heerenveen

zijn in het eerste kwartaal van 2023 167 indicaties afgegeven voor dagondersteuning basis. In het tweede kwartaal van 2024 is dit gedaald naar 148 indicaties.

Onderstaand diagram toont de totale aantallen afgegeven indicaties in de gemeente Heerenveen van kwartaal 1 in 2023 tot en met kwartaal 3 in 2024. Daarnaast worden de afzonderlijke cijfers per type indicatie weergegeven, waarbij de indicatie "dagondersteuning basis" de grootste categorie vormt en de kern is van de WMO-pilot. Vanaf Q2 2024 is een duidelijke daling zichtbaar van ongeveer 20 indicaties per kwartaal. Hoewel er meerdere factoren een rol spelen, wijzen verschillende signalen erop dat de meedoen locaties hierin een directe bijdrage hebben.

Aantallen indicatie dagondersteuning

De daling kan worden verklaard doordat meitinkers meer inwoners doorsturen naar de meedoen locaties en minder snel een indicatie verstrekken. Volgens de administratie van Caleidoscoop (januari 2025) zijn 16 inwoners die normaliter in aanmerking zouden kunnen komen voor een indicatie dagondersteuning basis in (april t/m december) 2024 doorverwezen naar meedoen locatie De As. Daarnaast vinden inwoners met en zonder een zorgvraag ook via andere wegen hun weg naar de meedoen locaties. Sommigen horen erover via hun sociale netwerk en worden uitgenodigd om een keer langs te komen. Ook flyers en activiteiten waarin de locatie wordt gepromoot, spelen een rol, bleek uit de groepsgesprekken. Naar het professionele oordeel van welzijnswerkers van meedoen locatie De As zijn er, naast de 16 doorverwijzingen door meitinkers, 17 extra inwoners die normaal gesproken een indicatie dagondersteuning basis zouden krijgen, maar nu gebruikmaken van de meedoen locaties.

Het totaal aantal inwoners van de gemeente Heerenveen waarvoor de meedoen locatie een alternatief is voor een WMO-indicatie is daarmee 33 inwoners in de periode van april 2024 t/m december 2024. Dit betekent dat het break-evenpoint voor locatie De As bijna bereikt is in een periode van negen maanden, enkel en alleen op basis van de direct voorkomen WMO-indicaties. Echter kunnen inwoners ook een ondersteuningsbehoefte hebben of ontwikkelen zonder dat een meitinker in beeld is. In de praktijk kan dit betekenen dat er door de meedoen locatie uitstel plaatsvindt van een ondersteuningsbehoefte, of dat een ondersteuningsbehoefte überhaupt wordt voorkomen. Het is belangrijk om te realiseren dat het direct meetbare gedeelte zeer waarschijnlijk maar een klein deel is van de totale winst die geboekt wordt. Om een grof beeld te geven van hoe besparingen in indicaties zich verhouden tot bredere maatschappelijke baten, geven we onderstaand een aantal voorbeelden van hoe dergelijke besparingen er uit zouden kunnen zien voor de meedoen locaties in het algemeen.

Bredere maatschappelijke baten

Bredere maatschappelijke baten zijn verkennend uitgewerkt in dit economisch perspectief. Er is gekeken naar de ervaringen van de inwoners en de arbeidskrachten om een indicatie te geven van de bredere maatschappelijke baten die optreden door de meedoen locaties.

Om een grove inschatting te maken, zullen we ons richten op vijf effecten die gedurende het onderzoek zijn waargenomen. Door de opzet van het onderzoek is het niet mogelijk om te bepalen hoe vaak deze effecten daadwerkelijk optreden. Om deze reden geven we alleen de

maatschappelijke baten weer voor het effect wanneer dit plaatsvindt voor één persoon. Het is belangrijk om te realiseren dat sommige effecten vaker voor zullen komen dan andere, echter is het op basis van dit ervaringsgerichte onderzoek niet mogelijk om te bepalen hoe vaak deze effecten daadwerkelijk voorkomen.

- Minder eenzaamheid

Op basis van de groepsgesprekken zien we dat veel inwoners naar de meedoen locaties komen vanwege de sociale contacten. We verwachten dat de locatie een relatief groot verschil maakt voor de ervaren eenzaamheid van een deel van de inwoners. Uiteraard is het verminderen van eenzaamheid afhankelijk van een aantal externe factoren, en daarnaast ook afhankelijk van hoe vaak een inwoner komt op de meedoen locatie. Komt een inwoner vaker, dan zal het effect van minder eenzaamheid vaker bereikt worden. In een onderzoek van de Universiteit van Maastricht is vastgesteld dat eenzame mensen hogere zorgkosten hebben. Eenzame mensen gaan

bijvoorbeeld vaker naar de dokter, gebruiken vaker medicatie of blijven langer in een ziekenhuisbed liggen. Eenzaamheid gaat gepaard met €2.595 aan jaarlijkse extra zorgkosten per persoon (Meisters et al. / Maastricht University (2021)).

- Voldoen aan de beweegnorm

Doordat inwoners deelnemen aan bepaalde activiteiten bij de meedoen locaties, zoals wandelgroepen, komen zij meer in beweging. Daarnaast zal een deel van de inwoners ook in beweging komen door naar de locatie toe te gaan. We weten dat er een aantal mensen zijn die door de meedoen locaties meer zijn gaan bewegen. Het wel of niet voldoen aan de beweegnorm is in verband gebracht met maatschappelijke kosten en baten in de vorm van; verbeterde kwaliteit van leven, minder zorgkosten, kosten en baten van een langere levensverwachting, kosten van blessures. Voldoen aan de beweegnorm levert per oudere (55+) gemiddeld €19.500 op over hun resterende levensduur. (Peters et al. / Ecorys (2021)). Uitgaande van een gemiddelde levensverwachting van 82 jaar is deze €19.500 verspreid over 27 jaar. Dit betekent dat voldoen aan de beweegnorm voor ouderen jaarlijks ongeveer $\text{€}19.500/27 = \text{€}722,22$ bespaart.

- Verlagen en vertragen opname verpleeghuis

In gesprekken met welzijnswerkers kwam naar voren dat de meedoen locaties kunnen zorgen voor uitstel van opname in een verpleeghuis. Iemand die dementie in een gevorderd stadium heeft, zal in een meedoen locatie moeilijk meekomen. Echter kan iemand met dementie in een beginnend stadium wel een sociaal netwerk behouden en versterken, en zich veilig voelen op een meedoen locatie. Zodra deze persoon zich vertrouwd voelt in deze omgeving, kan hij/zij hier prima blijven, ook wanneer dementie zich verder heeft ontwikkeld. Zo kan de meedoen locatie zorgen voor uitstel van opname in een verpleeghuis. Wederom geldt dat we sterke signalen hebben ontvangen dat dit effect plaatsvindt, maar dat we dit niet geground aan harde aantallen kunnen koppelen. De maatschappelijke kosten voor een verpleeghuis zijn circa €4500,- per persoon per maand. (Ecorys, Maatschappelijke prijslijst). Wanneer er 6 maanden uitstel plaatsvindt voor één persoon, dan komt dit neer op een maatschappelijke baat van €27.000,-.

- Vergroot arbeidspotentieel

Het werk op de meedoen locaties is toegankelijk voor arbeidskrachten met een beperkte fysieke belastbaarheid. Zo weten we dat er een medewerker is die door beperkingen van de fysieke belastbaarheid ziek was in haar zorgfunctie, nu bij een meedoen locatie weer aan het werk kan. Het is mogelijk dat de meedoen locaties ervoor zorgen dat er minder arbeidsongeschiktheid is, minder verzuim is en dat er minder krapte op de arbeidsmarkt voor zorg en welzijn is. De mate

waarin deze effecten plaatsvinden is erg lastig in te schatten. Echter, ter indicatie kunnen we aannemen dat het arbeidspotentieel per jaar met ongeveer 5% toeneemt voor bijvoorbeeld locatie De As door minder verzuim, minder arbeidsongeschiktheid en minder krapte op de arbeidsmarkt. De totale personele kosten van welzijnswerkers voor locatie De As zijn €162.240. Een toename van 5% in arbeidspotentieel komt voor locatie De As neer op een maatschappelijke waarde van €8.112,-.

- Minder kosten WMO- indicaties

De vermindering in kosten voor WMO-indicaties kunnen we met grotere zekerheid in kaart brengen voor specifiek locatie De As. Op basis van doorverwijzingen van meitinkers en het professionele oordeel van welzijnswerkers hebben we vastgesteld dat er op locatie De As 33 inwoners zijn waarvoor geldt dat een indicatie dagondersteuning basis is voorkomen dan wel uitgesteld. Een indicatie dagondersteuning basis kost gemiddeld €7.488,- per jaar. Dit komt neer op een totale maatschappelijke waarde van €202.176,-.

Discussie en conclusie

Inleiding

In dit afsluitende hoofdstuk geven we eerst een beknopt en helder antwoord op de hoofdvraag en deelvragen van dit onderzoek. Hiermee bieden we inzicht in de belangrijkste effecten en werkzame elementen van de meedoen locaties. Vervolgens plaatsen we de resultaten per perspectief – inwoners, arbeidsmarkt en strategisch – in een bredere context. Hierbij vergelijken we de bevindingen met relevante literatuur, regionale en landelijke ontwikkelingen, en data over demografische trends, zoals vergrijzing en de zorgvraag in Heerenveen.

Daarna wordt de financiële analyse van het economisch perspectief besproken, waarin bredere maatschappelijke baten van de meedoen locaties en het break-evenpoint van locatie De As in relatie tot WMO-indicaties centraal staan. Verder reflecteren we op methodologische beperkingen van het onderzoek en geven we aanbevelingen voor toekomstig beleid en verdere versterking van de aanpak. Tot slot presenteren we een overkoepelende conclusie waarin de kernbevindingen worden samengevat en concrete aanbevelingen worden geformuleerd voor beleidsmakers, strategische partners en andere betrokkenen.

Beantwoording hoofd- en deelvragen

Hoofdvraag:

Wat zijn de effecten van de aanpak van de Mienskiphûskeamers en wat zijn de werkzame elementen?

De meedoen locaties hebben een positieve impact op de sociale basis en het welzijn van inwoners. Ze dragen bij aan het verminderen van eenzaamheid, het vergroten van sociale netwerken en het bieden van een zinvolle daginvulling. De werkzame elementen zijn laagdrempeligheid, wederkerigheid, sociale interactie, een veilige plek, samenwerking tussen zorg en welzijn, en maatwerk op locatie. Deze aanpak heeft potentie om de druk op formele zorgvoorzieningen te verlichten, waardoor er meer ruimte komt voor preventieve ondersteuning.

Deelvragen:

1. Inwonersperspectief: *Wat zijn directe en indirecte effecten van de aanpak op inwoners?*

De directe effecten zijn een verbeterd sociaal netwerk, vermindering van eenzaamheid en een betere mentale weerbaarheid. Indirect leidt dit tot een groter gevoel van zelfredzaamheid en een afname van zorgvragen, doordat inwoners tijdig steun vinden in hun netwerk.

2. Arbeidsmarktperspectief: *Welke effecten zijn te verwachten met betrekking tot betrokken professionele krachten en de arbeidsmarkt in brede zin?*

De welzijnswerkers ervaren meer werkplezier door de focus op preventie, samenwerking en sociale netwerken. De druk op zorgmedewerkers vermindert door de inzet van hybride functies en vrijwilligers. Dit biedt perspectief op het structureel verlagen van arbeidsmarkttekorten in de zorg.

3. Strategisch perspectief: *Welke (strategische) kansen of uitdagingen zijn te identificeren met betrekking tot de aanpak?*

De strategische kansen liggen in het versterken van domeinoverstijgende samenwerking en innovatie. De belangrijkste uitdagingen zijn het verkrijgen van structurele financiering en beleidsmatige borging, evenals het behouden van maatwerk per locatie.

4. Economisch perspectief: *Wat is het break-evenpoint waarop de kosten van De As opwegen tegen de besparingen op WMO-indicaties?*

Het break-evenpoint wordt bereikt bij ten minste 35 inwoners die normaal gesproken een indicatie voor dagondersteuning basis zouden ontvangen.

5. Economisch perspectief: *Wat zijn te verwachten maatschappelijke baten van de meedoen locaties?*

Bredere maatschappelijke baten die optreden zijn minder zorgkosten door minder eenzaamheid, een scala aan baten door meer beweging, uitstel van opname in verpleeghuis en ziekenhuis en een vergroot arbeidspotentieel. Het break-evenpoint wordt aanzienlijk sneller bereikt wanneer we deze baten zouden meenemen. Echter is het op basis van dit onderzoek niet mogelijk om de exacte omvang van de maatschappelijke baten vast te stellen voor de meedoen locaties.

6. Werkzame elementen en succesfactoren: *Wat zijn werkzame elementen en succesfactoren in de aanpak?*

De belangrijkste werkzame elementen zijn laagdrempeligheid, wederkerigheid, sociale interactie, zinvolle daginvulling, emotionele veiligheid, en integrale samenwerking tussen zorg en welzijn.

7. Overdraagbaarheid: *Op welke wijze en onder welke voorwaarden kan de aanpak overgedragen en bestendig worden?*

Overdracht is haalbaar als er rekening wordt gehouden met de verschillen tussen stad- en dorpscontext en bestaande sociale structuren van inwoners per locatie en de samenwerking tussen lokale netwerken wordt versterkt. Structurele financiering en communicatie van de maatschappelijke waarde zijn essentiële voorwaarden voor duurzame bestendiging.

Perspectief en interpretatie

Inwonersperspectief

De resultaten laten duidelijk zien dat de meedoen locaties een waardevolle bijdrage leveren aan het welzijn van deelnemers. Deelnemers ervaren de locaties als laagdrempelige plekken waar zij sociale interactie, onderlinge steun en wederkerigheid vinden. Veel deelnemers geven aan dat deze ontmoetingen hun sociale netwerk versterken en gevoelens van eenzaamheid verminderen. Dit is een cruciale uitkomst, gezien de landelijke cijfers van het CBS (2023), waaruit blijkt dat bijna 11% van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder zich sterk eenzaam voelt.

De impact van de locaties sluit aan bij onderzoek van Movisie (2021), dat benadrukt dat buurtgerichte initiatieven gevoelens van eenzaamheid met 20-30% kunnen verminderen. Deze cijfers onderbouwen de effectiviteit van de meedoen locaties in het voorkomen van sociaal isolement en de bijkomende zorgvragen.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat sociale interacties niet beperkt blijven tot de locaties zelf. Deelnemers geven aan dat zij ook buiten de meedoen locaties contact onderhouden en elkaar ondersteunen, bijvoorbeeld door samen iets te ondernemen of te helpen met kleine praktische zaken. Dit laat zien dat de meedoen locaties niet alleen ontmoetingsplekken zijn, maar ook bijdragen aan duurzame sociale netwerken en informele steunstructuren. Deze uitbreiding van sociale contacten helpt eenzaamheid te verminderen en versterkt het gevoel van verbondenheid, ook buiten de meedoen locaties. Daarnaast kan deze informele ondersteuning bijdragen aan het verlagen en vertragen van de zorgvraag. Door vroegtijdig een sociaal vangnet op te bouwen, blijven inwoners langer zelfstandig en is minder snel formele zorg nodig. Dit laat de preventieve werking van de meedoen locaties zien.

Een belangrijk kenmerk van de meedoen locaties is de emotionele veiligheid die zij bieden. Deelnemers voelen zich gezien, gewaardeerd en gesteund. Zoals een deelnemer aangaf: *'Anders blijf je malen.'* Deze veilige omgeving stelt deelnemers in staat om zowel mentale rust als persoonlijke groei te ervaren. Uit onderzoek van het Trimbos-instituut (2022) blijkt dat dergelijke gemeenschappen niet alleen piekeren verminderen, maar ook een positief effect hebben op emotioneel welzijn en veerkracht.

Lokale verschillen en uitdagingen

Hoewel de meedoen locaties over het algemeen ervaren worden als waardevol, tonen de resultaten ook aan dat de werkzaamheid per locatie verschilt. Locaties in dorpen profiteren vaak van bestaande hechte sociale netwerken, terwijl stedelijke locaties meer te maken hebben met

uitdagingen zoals anonimiteit van deelnemers. Onderzoek van het SCP (2022) bevestigt dat lokale factoren, zoals de beschikbaarheid van vrijwilligers en de samenstelling van de gemeenschap, een grote rol spelen in de effectiviteit van buurtinitiatieven. Dit is bijvoorbeeld te zien in de verhuizing van de locatie van de Pop-Up, waarbij men in eerste instantie terughoudend was over de locatie, maar door samen te werken aan een fijne, gezellige plek, is de 'ziel' weer teruggekomen op de locatie. Dat geeft aan dat een succesvolle locatie niet aan de plek ligt, maar aan de betrokkenheid en inzet van de deelnemers.

Daarnaast zorgt de brede doelgroep ervoor dat deelnemers met uiteenlopende wensen – van het zoeken naar rust tot het verlangen naar actieve bezigheden – elkaar ontmoeten. Dit wijst erop dat maatwerk en flexibiliteit essentieel zijn voor een succesvolle aanpak. De inclusieve benadering van de meedoen locaties is effectief in het samenbrengen van deelnemers met verschillende achtergronden in een veilige en ondersteunende omgeving. Hierin ligt onder andere een belangrijke verbindende rol voor de sociaal werker.

Preventieve werking en beleidskader

De meedoen locaties dragen bij aan de preventieve doelstellingen van de FrIZA en sluiten naadloos aan bij het *Health in All Policies*-principe van de WHO (2023). Sociale interactie en verbondenheid worden erkend als cruciale pijlers voor welzijn en gezondheid. Door eenzaamheid te verminderen en sociale netwerken te versterken, helpen de meedoen locaties voorkomen dat deelnemers vroegtijdig een beroep moeten doen op zwaardere zorgvoorzieningen. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat bepaalde groepen, zoals fitte senioren en deelnemers met beginnende dementie, door hun deelname langer zelfstandig blijven functioneren en minder snel een zorgindicatie nodig hebben. Dit onderstreept de rol van de meedoen locaties in het vertragen en verlagen van de zorgvraag door preventieve participatie en informele ondersteuning. Dit biedt niet alleen maatschappelijke waarde, maar ook een kans om zorgkosten te beperken.

Daarnaast versterken de meedoen locaties de sociale gezondheid, gedefinieerd als de mate waarin iemand zich verbonden voelt met anderen en tevreden is over de kwaliteit en kwantiteit van die verbindingen (Killam, 2023). Dit sluit aan bij de principes van rechtvaardige preventie (Kolner, 2024), waarin benadrukt wordt dat preventieve interventies toegankelijk en gemeenschapsgericht moeten zijn om de gezondheidskloof te verkleinen. Door sociale netwerken te versterken en eenzaamheid te verminderen, dragen de meedoen locaties niet alleen bij aan een gezondere en veerkrachtigere samenleving, maar zorgen ze er ook voor dat kwetsbare groepen tijdig worden bereikt, wat bijdraagt aan inclusieve en effectieve preventie waardoor formele zorgvragen worden uitgesteld of zelfs voorkomen.

Groepsvorming en verschillende behoeften

Hoewel meedoen locaties ontstaan voor iedereen, ontstaat er in de praktijk natuurlijke groepsvorming. Deelnemers met vergelijkbare behoeften of interesses zoeken elkaar op. Sommigen zoeken rust, anderen willen juist sociale interactie, emotionele ondersteuning of praktische activiteiten. Deze diversiteit vraagt om een flexibele aanpak van vrijwilligers en welzijnswerkers, die de balans moeten vinden tussen rust, activiteit en interactie.

De vraag is hoe inclusiviteit gewaarborgd kan blijven, terwijl ook wordt ingespeeld op verschillende behoeften. Een mogelijke strategie is het faciliteren van subgroepen en activiteiten, zodat deelnemers met vergelijkbare wensen elkaar vinden zonder de open sfeer te verliezen.

Het belang van een duidelijke doelgroep komt naar voren in het rapport "Wat werkt bij implementatie van sociale interventies" (Movisie, 2018). Hieruit blijkt dat interventies met een goed afgebakende doelgroep twee tot twaalf keer effectiever zijn, doordat ze beter aansluiten bij specifieke behoeften. Voor de meedoen locaties betekent dit echter niet dat de doelgroep strikt afgebakend moet worden, maar dat het belangrijk is om te inventariseren welke doelgroepen allemaal op de betreffende locatie komen en hoe het aanbod breder kan worden georganiseerd om verschillende groepen met elkaar te verbinden. Een te eenzijdige focus op een specifieke doelgroep, zoals alleen ouderen, brengt het risico met zich mee dat een locatie steeds meer gaat lijken op een alternatieve dagbesteding, wat kan leiden tot een hogere begeleidingsbehoefte en bijbehorende kosten. Juist door in te zetten op een gemengd aanbod voor diverse doelgroepen kan de zelf- en samenredzaamheid van deelnemers worden vergroot. Dit betekent dat er meer aandacht nodig is voor activiteiten die aantrekkelijk zijn voor verschillende leeftijden en achtergronden, om zo een bredere sociale dynamiek te stimuleren en te voorkomen dat het aanbod te smal wordt.

Arbeidsmarktperspectief

De transitie van zorg naar welzijn, zoals nagestreefd wordt binnen de meedoen locaties, biedt zowel kansen als uitdagingen voor de betrokken professionals en de bredere arbeidsmarkt. Hoewel sommige respondenten de verschuiving van zorg naar welzijn als een positieve ontwikkeling zien, benoemen anderen dat de transitie tijd vraagt en blijkt dat bepaalde doelen uit de ToC nog niet zijn gerealiseerd. Zo blijft de afbakening tussen zorg en welzijn een aandachtspunt en geven professionals aan dat er meer ondersteuning vanuit beleid en management nodig is om de samenwerking effectief vorm te geven. Hieronder worden de belangrijkste thema's besproken, met reflecties op de bevindingen en de bredere context.

Balans tussen zorg en welzijn

De verschuiving van zorg naar welzijn vereist een zorgvuldige balans. Volgens het artikel van Vriesema (2023) is het essentieel dat sociaal werkers een proactieve rol innemen om samenwerking met zorgorganisaties vorm te geven, waarbij preventie en integrale samenwerking centraal staan. Tegelijkertijd ligt er een groeiende vraag naar nauwere samenwerking tussen disciplines, wat een meer integrale aanpak vereist. Preventie en samenwerking zijn essentieel om de druk op de zorg te verminderen en tegelijkertijd de sociale basis te versterken. De verschuiving van lichte zorgtaken naar welzijnsorganisaties kan alleen succesvol zijn als er duidelijke afspraken zijn over financiering en kwaliteitsborging, zo noemt Vriesema (2023).

Druk op de arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt vormt een belangrijke drijfveer in de transitie van zorg naar welzijn. Organisaties worden gedwongen efficiënter te werken en nieuwe manieren te vinden om medewerkers met uiteenlopende capaciteiten in te zetten. Hybride functies, waarin lichte zorgtaken worden gecombineerd met welzijnsactiviteiten, kunnen een oplossing bieden, mits er voldoende aandacht is voor training en begeleiding, zo blijkt uit het gesprek met een respondent van een opleidingsinstituut.

De transitie naar een sterkere focus op sociaal werk vanuit de zorgsector kan het arbeidsmarkttekort aanzienlijk verminderen. Uit het rapport *Inzetten op de potentie van sociaal werk* (2024) blijkt dat een intensievere inzet op sociaal werk kan leiden tot een daling van het tekort met 7.600 tot 18.800 werknemers tegen 2033, afhankelijk van de specifieke interventies. Deze afname wordt mede mogelijk gemaakt door preventieve maatregelen zoals het verminderen van eenzaamheid en het stimuleren van bewegen, die een directe impact hebben op de zorgvraag. Bovendien toont het rapport aan dat het creëren van hybride functies, waarin lichte zorgtaken worden gecombineerd met welzijnsactiviteiten, de efficiëntie kan vergroten en de werkdruk van zorgprofessionals verlaagt.

De meedoen locaties blijken in deze transitie effectief, omdat ze de sociale basis versterken, inzetten op preventie en hybride samenwerking tussen professionals en vrijwilligers bevorderen. Uit de voortgangsrapportages van Caleidoscoop (2024) blijkt dat er twee zorgmedewerkers van de Kwadrantgroep, die niet werkten in verband met ziekte, nu (tijdelijk) in dienst zijn gekomen bij Caleidoscoop waardoor ze ondanks beperkte fysieke belastbaarheid wel gewoon kunnen werken. Daarnaast hebben twee thuiszorgmedewerkers de opleiding Maatschappelijke zorg afgerond en is één daarvan nu werkzaam bij Caleidoscoop. Door ontmoetingen en activiteiten aan te bieden, helpen deze locaties eenzaamheid te verminderen, sociale netwerken te vergroten en kunnen ze

in de toekomst in potentie lichte zorgvragen opvangen. Dit verlaagt de druk op formele zorgvoorzieningen en draagt daarmee direct bij aan het verminderen van arbeidsmarkttekorten in de zorg.

Werkplezier en motivatie

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (2023) benadrukt het belang van het versterken van de sociale basis als fundament voor een toekomstbestendige zorgsector. Dit sluit direct aan bij de uitdagingen die in dit onderzoek naar voren komen, zoals het vergroten van samenredzaamheid en het verminderen van de druk op formele zorgvoorzieningen. De focus op preventie en het opbouwen van sociale netwerken, zoals gerealiseerd in de meedoen locaties, sluit naadloos aan bij deze doelstellingen. De meedoen locaties helpen niet alleen bij het versterken van sociale netwerken, maar kunnen ook bijdragen aan het verlagen en vertragen van zorgvragen. Dit zorgt ervoor dat lichte zorgvragen worden opgevangen binnen de sociale netwerken van inwoners, waardoor zorgprofessionals zich meer kunnen richten op complexe zorgvragen en efficiënter kunnen werken. Door een stevige sociale basis te faciliteren, wordt niet alleen de zorgvraag verminderd, maar wordt ook bijgedragen aan een zorgsysteem waarin ondersteuning toegankelijker en duurzamer wordt.

De geïnterviewde welzijnswerkers van de meedoen locaties ervaren, naast een lagere werkdruk, een groot gevoel van voldoening en werkplezier. De warme, toegankelijke omgeving en de nadruk op samenwerking versterken niet alleen de motivatie, maar ook de onderlinge collegialiteit. Het bieden van preventieve ondersteuning en de mogelijkheid om sociale netwerken op te bouwen geeft professionals het gevoel dat zij impact maken op het welzijn van de gemeenschap. Het Toekomstbestendig Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ)-programma (2022) richt zich op het versterken van de samenwerking tussen zorg en welzijn en het stimuleren van hybride functies. Dit draagt bij aan een betere integratie van de sociale basis in de bredere zorgstructuur, waardoor zowel de werkdruk voor professionals afneemt als de zorg efficiënter wordt ingericht. Uit de interviews blijkt dat sommige professionals deze integratie als een kans zien, terwijl anderen benoemen dat er nog onvoldoende structurele afspraken zijn om dit effectief te implementeren.

Daarnaast benadrukken enkele professionals het belang van een fysieke, centrale locatie die informeel contact tussen collega's bevordert. Deze werkomgeving ondersteunt niet alleen de samenwerking, maar versterkt ook het welzijn van medewerkers. Uit de interviews blijkt dat een gevoel van verbondenheid en een laagdrempelige, persoonlijke aanpak essentieel zijn voor het succes van deze locaties.

Uitdagingen bij de transitie

Hoewel vooruitgang wordt geboekt, blijkt uit de resultaten dat de transitie tijd vraagt en dat niet alle doelen uit de ToC op korte termijn haalbaar zijn. De uitvoering van lichte zorgtaken op de meedoen locaties blijkt in de praktijk nog niet haalbaar, wat onder andere te maken heeft met financiering en kwaliteitsborging en -toetsing. Daarnaast ligt het probleem niet zozeer bij de uitvoering van lichte zorghandelingen door welzijnswerkers, maar bij de aard van de zorgvraag zelf. In de praktijk blijkt dat lichte zorgvragen vaak niet op zichzelf staan, maar gecombineerd zijn met complexere zorgvragen, zo blijkt uit een gesprek met een thuiszorgorganisatie. Hierdoor zijn er nauwelijks situaties waarin alléén lichte zorg nodig is, wat betekent dat de verwachte verschuiving naar welzijnswerkers op de meedoen locaties nog niet heeft plaatsgevonden.

Daarnaast speelt een financiële dynamiek mee. Thuiszorgorganisaties zien de voordelen van lichte zorg op de meedoen locaties en ondersteunen dit idee, maar het probleem ligt bij de financiering: wanneer een zorgaanbieder stopt met het aanbieden van lichte zorg achter de voordeur en enkel geclusterd bij een meedoen locatie aanbiedt, maar een andere partij dit wel blijft doen, zullen cliënten hun zorgvraag verplaatsen naar die andere partij. Dit zorgt ervoor dat de eerste partij inkomsten misloopt. De oplossing ligt volgens respondenten bij de zorgverzekeraars: lichte zorgvragen zouden niet meer in een thuissituatie vergoed moeten worden als het gaat om een op zichzelf staande lichte zorgvraag. Dit zou inwoners stimuleren om voor deze zorg naar een meedoen locatie te gaan, waardoor het model daadwerkelijk kan functioneren zoals oorspronkelijk bedoeld. Daarnaast wordt in de interviews benadrukt dat de transitie vraagt om investeringen in relaties met zowel bewoners als professionals. Het opbouwen van vertrouwen en samenwerking is een proces dat niet geforceerd kan worden en geduld vereist.

Strategisch perspectief

De meedoen locaties representeren een innovatieve benadering binnen de transitie van zorg naar welzijn. Door de nadruk te leggen op preventie, sociale cohesie en maatwerk biedt het initiatief strategische kansen om zowel de kwaliteit van leven van inwoners te verbeteren als bij te dragen aan de verduurzaming van het zorg- en welzijnssysteem. Tegelijkertijd wijst het onderzoek uit dat structurele uitdagingen moeten worden overwonnen om de beoogde doelen op lange termijn te realiseren.

Kansen voor samenwerking

Een van de sterkste punten van de meedoen locaties is de integrale samenwerking tussen zorg- en welzijnsprofessionals, beleidsmakers, kennisinstellingen en inwoners. Deze

domeinoverstijgende aanpak vergroot niet alleen de slagkracht van het project, maar stimuleert ook de ontwikkeling van innovatieve oplossingen.

Volgens Movisie kan een integrale samenwerking tussen zorg en welzijn bijdragen aan een grotere effectiviteit van interventies, omdat het versnippering tegengaat en partijen samenbrengt rond een gemeenschappelijke doelstelling (2014). Caleidoscoop werkt samen met gemeente Heerenveen en vele ketenpartners en is daarin steeds op zoek naar manieren om de samenwerking tussen zorg en welzijn samen te brengen. Deze samenwerking vergroot niet alleen de efficiëntie, maar helpt ook bij het aanpakken van de complexiteit van zorgvragen.

Een dynamische leeromgeving, in samenwerking met kennisinstituten, kan bijdragen aan het verder ontwikkelen van het concept. Kennisdeling en onderzoek door bijvoorbeeld lectoraten, zoals in de Friese context, zorgen voor nieuwe inzichten en praktische oplossingen die direct toepasbaar zijn.

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) pleit expliciet voor een preventieve aanpak die aansluit bij het versterken van sociale verbindingen en het terugdringen van de afhankelijkheid van zware zorg. De meedoen locaties passen perfect in dit beleid, omdat ze laagdrempelige plekken bieden waar sociale cohesie en zelfredzaamheid bevorderd worden. Het actief betrekken van inwoners bij de uitvoering en ontwikkeling van activiteiten vergroot niet alleen het eigenaarschap, maar zorgt er ook voor dat de locaties aansluiten bij de behoeften van de doelgroep.

Structurele financiering als fundament

Een van de grootste uitdagingen voor de meedoen locaties is het gebrek aan structurele financiering. Momenteel zijn de locaties afhankelijk van kortlopende subsidies, wat de continuïteit en schaalbaarheid in gevaar brengt. Het Integraal Zorgakkoord benadrukt het belang van duurzame financiering als een sleutel tot succes.

Monitoring en evaluatie zijn hierbij cruciaal. Uit onderzoek van Sociaal Werk Nederland (2018) blijkt dat projecten zoals Welzijn op Recept tot 10% zorgkostenreductie kunnen leiden, door daling in zorgindicaties. Voor de gemeente Heerenveen zou dit neerkomen op €165.000,- tot €225.000,- per jaar op basis de WMO-kosten in 2025 en 2026 ingeschat door Rekenkamer Heerenveen (2024). Hoewel er al kwantitatieve resultaten beschikbaar zijn over de impact van de meedoen locaties, zijn deze deels gebaseerd op het professionele oordeel van welzijnswerkers. Er is nog geen vaste methode voor het tellen van het aantal deelnemers, waardoor momenteel alle inwoners worden meegerekend en niet specifiek de deelnemers die daadwerkelijk komen voor de

meedoen locatie. Dit kan verder worden aangescherpt om een nauwkeuriger beeld te krijgen van de daadwerkelijke effecten. Het artikel van Vilans (2023) benadrukt dat regeldruk alleen verdwijnt als verantwoordingsprocessen anders worden ingericht. Verantwoordingsprocessen waarbij de focus ligt op zinvolle en noodzakelijke registratie kan helpen om de kwaliteit van monitoring te verbeteren. Door het combineren van kwantitatieve resultaten met kwalitatieve duiding, kan de waarde van de meedoen locaties overtuigend worden onderbouwd.

Het versterken van samenwerkingen met zorgverzekeraars en beleidsmakers biedt bovendien een strategische kans om besparingen op zorgkosten in te zetten voor preventieve zorg. In andere delen van Nederland wordt geëxperimenteerd met vergelijkbare initiatieven, zoals het project 'Wedde dat het lukt' in Groningen, waar dorpsondersteuners een belangrijke rol spelen in het versterken van de sociale basis. Hoewel dit initiatief positieve effecten laat zien op het welzijn van inwoners, blijft structurele financiering een uitdaging en is herinvestering van zorgbesparingen niet vanzelfsprekend.

Borging van beleid en zichtbaarheid

Het structureel inbedden van de meedoen locaties in gemeentelijk beleid is noodzakelijk om de continuïteit te waarborgen. Beleidsmakers erkennen dat dit initiatief aansluit bij landelijke trends, zoals de beweging van zorg naar welzijn. Door ontmoetingen en meedoen te verankeren in beleid, kan de rol van de meedoen locaties verder worden versterkt. Dit sluit aan bij inzichten uit onderzoek van Movisie (2022), waarin wordt benadrukt dat langdurige samenwerking tussen gemeenten en maatschappelijke initiatieven essentieel is voor duurzame impact.

Zichtbaarheid speelt hierin ook een cruciale rol. Het delen van succesverhalen via lokale en landelijke (media)kanalen vergroot het draagvlak bij inwoners, beleidsmakers en financiers. Bovendien helpt het versterken van de zichtbaarheid om nieuwe samenwerkingen en financieringsmogelijkheden aan te trekken. Het vergroten van de bekendheid van de meedoen locaties bij (zorg-)professionals, zoals huisartsen, praktijkondersteuners en meitinkers, kan hieraan ook bijdragen. Wanneer deze professionals beter op de hoogte zijn van de mogelijkheden die de meedoen locaties bieden, kunnen zij inwoners gerichter doorverwijzen. Dit versterkt niet alleen de rol van de meedoen locaties binnen het zorg- en welzijnsnetwerk, maar draagt ook bij aan het versterken van de sociale basis en de rol daarin van de meedoen locaties.

Economisch perspectief

Binnen locatie De As coördineert Caleidoscoop, in samenwerking met gemeente Heerenveen, een WMO-pilot. In deze pilot worden inwoners met een hulpvraag, die normaal gesproken in aanmerking zouden komen voor een WMO-indicatie voor dagbesteding basis, doorverwezen naar de meedoen locatie, indien passend. Uit het onderzoek blijkt dat het break-even point bereikt wordt wanneer voor 35 personen locatie De As een alternatief is op de indicatie dagondersteuning basis.

Dit break-even point van 35 personen is enkel en alleen gebaseerd op de geschatte maatschappelijke financiële baten van de vermindering in WMO-indicaties, zonder rekening te houden met de bredere maatschappelijke baten. Wanneer we kijken naar de voorkomen indicaties kunnen we op basis van doorverwijzingen van meitinkers en het oordeel van welzijnswerkers stellen dat er voor 33 personen een indicatie dagondersteuning basis is voorkomen. Dit betekent dat het break-evenpoint bijna is behaald in een periode van negen maanden, zonder de bredere maatschappelijke baten mee te nemen.

Een gedegen inschatting geven van de bredere maatschappelijke baten van de meedoen locaties valt buiten de scope van dit onderzoek. Het onderzoek is gericht op de ervaringen met de meedoen locaties vanuit verschillende perspectieven. Voor het specificeren van de maatschappelijke baten is aanvullend gedegen kwantitatief onderzoek nodig om te bepalen in welke mate de verschillende baten voorkomen. Vooralsnog hebben we tijdens de groepssessies, het individueel volgen en de verschillende interviews wel kunnen vaststellen dat er bredere maatschappelijke baten voorkomen. Echter hebben we, met name voor de deelnemers, slechts een deel gesproken van de totale groep die op de locaties komt.

De bredere maatschappelijke baten waarvan we op basis van dit onderzoek kunnen verwachten dat deze vaker voorkomen zijn:

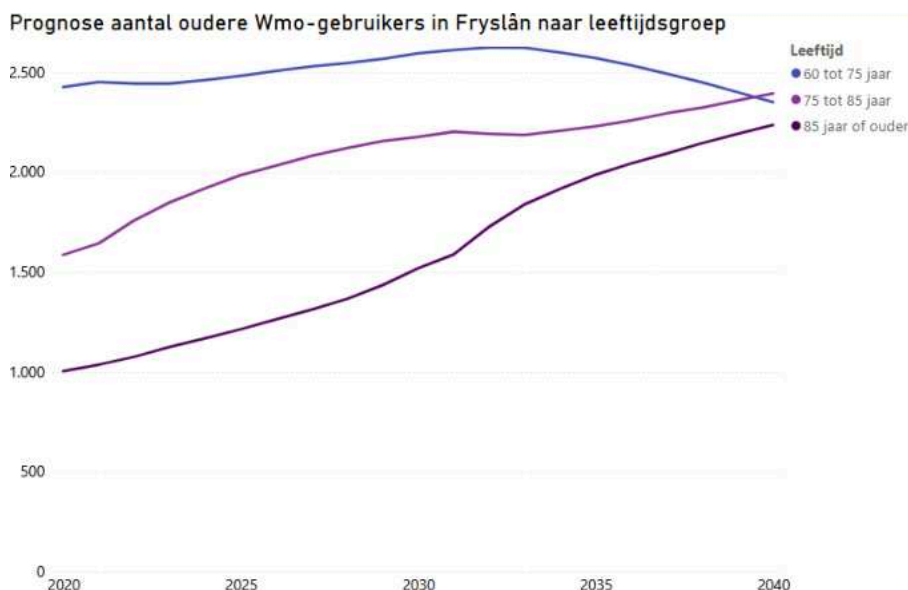
- Vermindering in eenzaamheid - €2595,- maatschappelijke waarde per persoon per jaar waar dit effect voorkomt;
- Voldoen aan de beweegnorm - €722,22 maatschappelijke waarde per persoon per jaar waar dit effect voorkomt;
- Verlagen en vertragen van opname in verpleeghuis voor 6 maanden - €27.000 maatschappelijke waarde per persoon waar dit effect voorkomt;
- Vergroot arbeidspotentieel - €8112,- bij een het stijgen van het arbeidspotentieel van locatie De As met 5%.

- Minder kosten WMO indicaties - €202.176 is de daadwerkelijk gerealiseerde maatschappelijke waarde door de WMO-pilot en in het geheel de meedoen locatie De As. Dit bedrag is gebaseerd op uitstel van een WMO indicatie voor 1 jaar voor 33 personen.

In totaal komen er op locatie De As ongeveer 110 unieke deelnemers. Door het opzetten van sterke monitoring en registratie kan achterhaald worden hoe vaak de bovengenoemde effecten voorkomen. Wanneer we dergelijke maatschappelijke baten ook financieel door zouden rekenen, zou dit betekenen dat het break-evenpoint veel lager komt te liggen. Een volledige financiële doorrekening ligt echter buiten de scope van dit onderzoek. Desalniettemin is het belangrijk om te realiseren dat het hiervoor bepaalde break-evenpoint bepaald is op slechts een klein deel van de daadwerkelijke financiële baten.

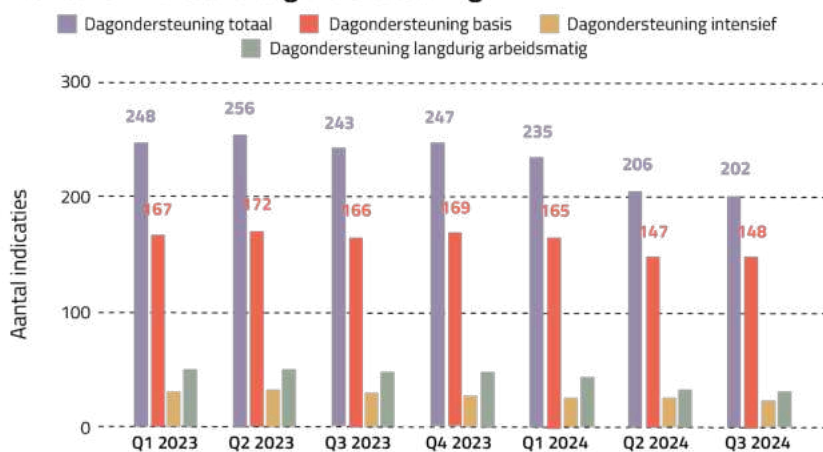
Vergrijzing en de impact op zorgvraag en indicaties

De toenemende zorgvraag en daarbij horende stijging in WMO-indicaties onderstrepen de noodzaak van preventieve maatregelen. Door de dubbele vergrijzing zal het aantal WMO-gebruikers in Friesland de komende decennia verder stijgen, tenzij er actief wordt geïnvesteerd in voorliggende voorzieningen zoals de meedoen locaties. De dubbele vergrijzing houdt in dat niet alleen het aandeel ouderen in de bevolking toeneemt, maar ook de gemiddelde levensverwachting stijgt, waardoor er een steeds grotere groep 85-plussers ontstaat. Uit prognoses blijkt dat deze groep bijna zal verdubbelen, in Friesland van 1.214 in 2025 naar 2.236 in 2040. Aangezien ouderen in deze leeftijdscategorie vaker een beroep doen op zorgvoorzieningen, betekent dit een disproportionele toename van de zorgvraag. Onderstaande prognose laat zien dat het aantal WMO-gebruikers en de 85+ populatie de komende decennia sterk zal toenemen. Dit benadrukt de noodzaak van preventieve maatregelen, zoals de meedoen locaties, om zorgvragen te verlagen en vertragen en de druk op formele zorgvoorzieningen te verminderen (Data Friesland 2022).

Het is opvallend dat ondanks de prognose dat het aantal indicaties vanaf 2020 flink zou gaan stijgen (zie grafiek hierboven), het aantal indicaties voor dagondersteuning basis is gedaald (zie grafiek hieronder). Dit suggereert dat de meedoen locaties een deel van de zorgvraag kunnen opvangen door een laagdrempelig alternatief te bieden voor dagondersteuning, waardoor formele indicaties minder snel nodig zijn. Het is nog lastig te bepalen in welke mate de daling veroorzaakt wordt door de meedoen locaties (er zijn ongetwijfeld andere factoren die meespelen). Wel weten we op basis van het onderzoek dat er alleen op locatie De As ongeveer 33 indicaties dagondersteuning basis zijn voorkomen. Hiervan weten we met zekerheid dat er 16 indicaties zijn voorkomen op basis van doorverwijzingen van meitinkers. Daarbovenop schatten welzijnswerkers in dat er nog 17 deelnemers in aanmerking zouden komen voor dagondersteuning basis wanneer zij daarom zouden vragen bij de gemeente.

Aantallen indicatie dagondersteuning

Limitaties van het onderzoek

Dit onderzoek biedt waardevolle inzichten in de werkzame elementen van de meedoen locaties en hun impact op deelnemers, professionals en beleidskaders. Tegelijkertijd is het belangrijk om transparant te zijn over de beperkingen die de generaliseerbaarheid en interpretatie van de resultaten beïnvloeden. Hieronder worden de belangrijkste sterke en zwakke punten van dit onderzoek beschreven.

Sterke punten van het onderzoek

- De resultaten zijn gebaseerd op kwalitatieve methoden, zoals groepssessies, interviews en individuele voltrajecten. Hierdoor zijn rijke, contextspecifieke inzichten verkregen die diepgaande kennis opleveren over hoe en waarom de meedoen locaties effectief zijn.
- De aanpak is ontwerpend: De onderzoeksaanpak is gaandeweg gevormd door te luisteren naar zowel deelnemers, professionals als beleidsmakers. Dit maakt het mogelijk om beter in te spelen op wat er door de verschillende stakeholders belangrijk wordt gevonden.

Beperkingen van het onderzoek

- Het onderzoek is gefocust op kwalitatieve methoden. Hierdoor zijn er met name ervaringen van, en effecten op, een beperkte groep deelnemers uitgebreid in beeld gebracht. Op basis van dit onderzoek kunnen we niet zeggen dat de effecten van deze groep deelnemers representatief zijn voor alle deelnemers die op de meedoen locaties komen.
- Het onderzoek heeft zich sterk gericht op het identificeren van werkzame elementen en succesfactoren. Hierdoor zijn de minder of niet-werkzame aspecten van de meedoen locaties minder uitgebreid onderzocht. Inwoners die de locaties niet bezoeken of daar negatieve ervaringen hebben, zijn niet vertegenwoordigd. Dit kan een eenzijdig beeld geven, waarbij vooral positieve ervaringen centraal staan.
- Deelnemers aan het onderzoek zijn voornamelijk inwoners die actief deelnemen aan de meedoen locaties. Hierdoor bestaat er een kans op selectiebias, omdat inwoners die geen gebruik maken van de locaties niet in het onderzoek zijn meegenomen. Dit heeft implicaties voor de representativiteit van de resultaten en roept de vraag op voor wie de aanpak mogelijk minder goed werkt.
- De bevindingen zijn grotendeels gebaseerd op kwalitatieve data, verkregen door interviews en observaties. Hoewel deze methode geschikt is voor het verkennen van complexe sociale processen, is interpretatie van deze gegevens subjectief. De resultaten zijn afhankelijk van de waarnemingen van onderzoekers en deelnemers, wat kan leiden tot

verschillende interpretaties. Toekomstig onderzoek kan kwantitatieve data gebruiken om de huidige inzichten verder te onderbouwen en te valideren.

- Hoewel kwalitatieve methoden gedetailleerde inzichten bieden, is er minder gebruik gemaakt van harde data, zoals cijfers over zorgkostenreductie of objectieve gezondheidsuitkomsten. Dit beperkt de mogelijkheid om kwantitatieve effecten (zoals afname van indicaties of zorgkosten) inzichtelijk te maken. Een betere balans tussen kwalitatieve en kwantitatieve data zou toekomstige onderzoeken verder kunnen versterken.
- Dit onderzoek richt zich specifiek op de meedoen locaties in Heerenveen. Hoewel de resultaten waardevol zijn binnen deze context, is voorzichtigheid geboden bij het generaliseren van deze inzichten naar andere regio's of doelgroepen. Verschillen in lokale omstandigheden, gemeenschappen en voorzieningen kunnen de overdraagbaarheid van de aanpak beïnvloeden.

Implicaties en reflectie

De keuze voor kwalitatieve onderzoeksmethoden en de focus op werkzame elementen hebben implicaties voor de interpretatie van de resultaten. Inzicht in voor wie de aanpak mogelijk minder effectief is, ontbreekt grotendeels. De vraag blijft of dit een groot probleem is, gezien het feit dat het doel van dit onderzoek voornamelijk gericht is op het identificeren en versterken van succesfactoren. Toekomstig onderzoek kan echter aanvullende aandacht besteden aan de minder werkzame elementen en de ervaringen van niet-deelnemers.

Door deze beperkingen te erkennen, blijft dit onderzoek transparant en onafhankelijk.

Tegelijkertijd vormen de resultaten een waardevolle basis voor de doorontwikkeling van de meedoen locaties en beleidsvorming rond de transitie van zorg naar welzijn.

Eindconclusie en aanbevelingen

Eindconclusie

De meedoen locaties spelen een belangrijke en actieve rol in het versterken van de sociale basis in Heerenveen. Door een laagdrempelige omgeving te bieden waarin deelnemers sociale interactie, steun en zinvolle activiteiten vinden, worden gevoelens van eenzaamheid verminderd en bevorderen ze zelfredzaamheid en sociale netwerken. Dit sluit naadloos aan bij de doelen van de Friese Preventieaanpak en de landelijke transitie van zorg naar welzijn.

Daarnaast ervaren welzijnswerkers meer werkplezier en een lagere werkdruk ten opzichte van ander welzijnswerk door de samenwerking en preventieve insteek en de sfeer op de locaties. Strategisch gezien creëren de meedoen locaties kansen voor innovatie en samenwerking tussen domeinen, hoewel structurele financiering en beleidsmatige borging noodzakelijk blijven voor continuïteit.

Dankzij hun preventieve werking, sociale impact en integrale aanpak vormen de meedoen locaties een duurzaam model dat de druk op zorgvoorzieningen verlaagt en bijdraagt aan een toekomstbestendig hulp- en ondersteuningslandschap. Door het vroegtijdig opbouwen van sociale netwerken, het ondersteunen van mantelzorgers en het aanbieden van een laagdrempelig alternatief voor dagbesteding, dragen de meedoen locaties bij aan het verlagen en vertragen van zorgvragen. Dit onderstreept de noodzaak om deze aanpak structureel te verankeren in het gemeentelijk en landelijk beleid, zodat deze impact behouden blijft en verder kan groeien.

Aanbevelingen

Structurele financiering waarborgen

Investeer in meerjarige financiering om de continuïteit en uitbreiding van de meedoen locaties te garanderen. Blijf kwantitatieve gegevens, zoals afname van zorgindicaties, met kwalitatieve verhalen combineren, om het maatschappelijk en economisch rendement van de locaties aan te tonen. Vervolgonderzoek is nodig om de langetermijneffecten van de meedoen locaties op zorgkosten en welzijn verder te onderbouwen.

Versterken van samenwerking

Breid de samenwerking met zorgverzekeraars, welzijnsorganisaties, gemeenten en kennisinstellingen verder uit om de bekendheid van de impact en continuïteit van de meedoen locaties te versterken en de beweging van zorg naar welzijn te stimuleren. Dit sluit aan bij de

FrlZA, waarin het versterken van de sociale basis centraal staat. Praktijkondersteuners, huisartsen en meitinkers spelen steeds meer een belangrijke rol in het vroegtijdig signaleren en doorverwijzen van inwoners naar de meedoen locaties, maar ook fysiotherapeuten en sportscholen. Om deze doorverwijzing effectiever te maken, is het belangrijk om hen beter te betrekken bij het initiatief, bijvoorbeeld door structurele kennisuitwisseling en gezamenlijke bijeenkomsten. Ook is regionale samenwerking van belang, zodat betrokken partijen van elkaar kunnen leren en succesvolle werkwijzen breder kunnen worden toegepast. Dit kan bijvoorbeeld door gezamenlijke pilots, intervisiebijeenkomsten of regionale overlegstructuren waarin best practices worden gedeeld en knelpunten worden besproken.

Doelgroep verbreden en verbinden

Faciliteer een breed aanbod van activiteiten die aansluiten bij verschillende leeftijdsgroepen en behoeften, zodat de open en laagdrempelige sfeer behouden blijft. De focus in dit onderzoek lag bij de deelnemers die al gebruikmaken van de meedoen locaties. Om een beter beeld te krijgen van de inwoners en hun behoeften, is vervolgonderzoek nodig naar de inwoners die nog geen gebruik maken van deze locaties. Dit kan inzicht bieden in hoe deze groep beter bereikt kan worden en hoe het aanbod kan aansluiten op een bredere doelgroep. Dit bevordert wederkerigheid en versterkt de sociale cohesie binnen de meedoen locaties.

Vergroot zichtbaarheid en draagvlak

Deel succesverhalen en meetbare resultaten actief met beleidsmakers, inwoners en andere stakeholders. Daarnaast is het ook belangrijk om belemmeringen op de juiste plek te agenderen zodat er geleerd en verbeterd kan worden op basis van deze relatief nieuwe aanpak. Dit helpt om het initiatief te positioneren als een cruciaal onderdeel van preventieve zorg en gemeenschapsontwikkeling.

Monitor en evalueer impact

Voer regelmatig monitoring en evaluatie uit om de effectiviteit van de meedoen locaties te waarborgen. Gebruik deze inzichten om bij te sturen en te innoveren, zodat het initiatief blijft inspelen op maatschappelijke behoeften. Hiervoor is een verbeterde administratieve registratie nodig. Door een meer gestandaardiseerde registratie van het totaal aantal deelnemers, het aantal unieke deelnemers en de leeftijdsopbouw van deelnemers aan activiteiten, kan de effectiviteit van de locaties beter worden geëvalueerd. Dit draagt bij aan gerichtere beleidsbeslissingen en versterkt de onderbouwing voor structurele financiering. Vervolgonderzoek kan helpen om meetinstrumenten te ontwikkelen die beter inzicht geven in de maatschappelijke en economische impact van de meedoen locaties.

Bronnenlijst

ABF Research (2024). *Inzetten op de potentie van sociaal werk- alternatieve scenario's*. Geraadpleegd via

https://www.sociaalwerk-werkt.nl/sites/fcb_sociaalwerk/files/2024-12/Inzetten-op-de-potentie-van-sociaal-werk.pdf

CBS (2022). *Helpt zorgwerknemers vindt werkdruk te hoog*. Geraadpleegd via

<https://www.google.com/url?q=https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/46/helpt-zorgwerknemers-vindt-werkdruk-te-hoog?>

CBS (2023). *1 op de 10 mensen sterk eenzaam in 2023*. Geraadpleegd via

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/39/1-op-de-10-mensen-sterk-eenzaam-in-2023?>

CBS. *Dashboard bevolking: Ouderen*. Geraadpleegd via

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/ouderen>

Caleidoscoop. (2024). *Voortgangsrapportage Mienskiphuskeamers kwartaal 3 en 4* (interne rapportage)

Data Friesland. (2022). *Welke zorg en ondersteuning zijn nodig?* Geraadpleegd via

<https://www.datafriesland.nl/2022/04/14/welke-zorg-en-ondersteuning-zijn-nodig/>

Friese Preventieaanpak. *Ons gedachtegoed*.

<https://www.friesepreventieaanpak.nl/over-de-friese-preventieaanpak/ons-gedachtegoed/>

Killam, J. (2023). *Health, happiness, and human connection: Why social health matters*, HarperOne

Kolner, C. (2024). *Rechtvaardige preventie: Op het snijvlak van de publieke gezondheidszorg en het sociaal domein* Universiteit voor Humanistiek Research Portal. Geraadpleegd via:

https://research.uvh.nl/ws/portalfiles/portal/62316141/Kolner_Rechtvaardige_Preventie_digital_DEF.pdf

Meisters, R., Westra, D., Putrik, P., Bosma, H., Ruwaard, D., & Jansen, M. (2021). Does loneliness have a cost? A population-wide study of the association between loneliness and healthcare expenditure. *International Journal of Public Health*.

Movisie (2014). *Samenwerken tussen zorg en welzijn: nu is de tijd*. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/publicatie/samenwerken-tussen-zorg-welzijn-nu-tijd>

Movisie (2018). *Wat werkt bij implementatie van sociale interventies*. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-implementatie-sociale-interventies?>

Movisie (2019). *Sociaal-economische tweedeling effectief te lijf*. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2019-09/longread-sociaal-economische-tweedeling-effectief-te-lijf.pdf>

Movisie (2021). *Eenzaamheid in Nederland*. Geraadpleegd via <https://www.google.com/url?q=https://www.movisie.nl/artikel/wat-sociale-basis-precies&sa=D&source=docs&ust=1737630498384344&usg=AOvVaw1Ay-saQQD30mGKDAgUWSab>

Movisie (2022). *Een realistische blik op vaste gezichten in het sociaal domein*. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/artikel/realistische-blik-vaste-gezichten-sociaal-domein?>

Movisie (2022) *Het geheim van de lange relatie*. Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2022-05/Het%20geheim%20van%20de%20lange%20relatie.pdf>

Movisie (2023). *Wat is de sociale basis precies?* Geraadpleegd via <https://www.movisie.nl/artikel/wat-sociale-basis-precies>

Peters, N., Gerretsen, P., & Geijssen, T. / Ecorys (2021). De sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen.

Rekenkamer Heerenveen. (2024). *Quick scan: Beheersing kosten Wmo-voorzieningen*. Heerenveen, Nederland: Rekenkamer Heerenveen.

Rijksoverheid (2022). *Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'*. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

Rijksoverheid (2022). *Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn*. Geraadpleegd via <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-926544acabc8f87fa17fe4d4ab8f6f9910c0ffa6/pdf>

Rijksoverheid (2023). *Gezond en Actief Leven Akkoord*. Geraadpleegd via <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-e8e739b2e77bf92b7bfed78d4569ae4ecbce8dac/pdf>

Sociale Vraagstukken. *Vernieuwende burgerinitiatieven*. Geraadpleegd via <https://www.socialevraagstukken.nl/hoe-sociaal-werkers-kunnen-bijdragen-aan-vernieuwende-burgerinitiatieven/>

Staat van Volksgezondheid en Zorg (2020). *Zorguitgaven en -ontvangsten Zvw 2020*. Geraadpleegd via <https://www.google.com/url?q=https://www.staatvenz.nl/financiele-middelen/FBZ-zorguitgaven-en-ontvangsten-zvw?>

Trimbos instituut (2022). *Sociale determinanten van mentale gezondheid: "Een stabiel inkomen draagt bij aan mentale gezondheid"*. Geraadpleegd via https://www.google.com/url?q=https://www.trimbos.nl/actueel/nieuws/het-belang-van-sociale-determinanten-van-mentale-gezondheid/&sa=D&source=docs&ust=1737726189949156&usg=AOvVaw11NUMYw8e3QYehrKI4Tp3_

Verwey-Jonker instituut (2024). *Sociale basis versterken, investeren in de toekomst*. Geraadpleegd via <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/sociale-basis-versterken-investeren-toekomst/>

Verwey-Jonker Instituut (2024). *Kernboodschap en position paper Sociale Basis*. Geraadpleegd via https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2024/03/322500_Kernboodschap_en_position_paper_Sociale_Basis_2.pdf

Wedde dat het lukt. *De sociale winst van de dorpsondersteuner*. <https://weddedathetlukt.nl/resultaten/sociale-winst-dorpsondersteuner/>

Sociaal werk Nederland (2023). *Welzijn op Recept levert tot 10% zorgbesparing op*. <https://www.google.com/url?q=https://www.sociaalwerk nederland.nl/actueel/nieuws/12300-wel>

[zijn-op-recept-levert-tot-10-zorgbesparing-op&sa=D&source=docs&ust=1737987790664542&usg=AOvVaw1sUAgVK6Q5O7fTEiVy3EB4](https://www.vilans.nl/actueel/verhalen/anders-verantwoorden-regeldruk)

Vilans (2023). *Regeldruk verdwijnt alleen als we anders verantwoorden*. Geraadpleegd via <https://www.vilans.nl/actueel/verhalen/anders-verantwoorden-regeldruk>

Vriesema, E. (2023) *Puzzelen met perspectief. Sociaal werk en de zorg*. Geraadpleegd via <https://www.mijnsociaalwerk.nl/magazine-artikelen/puzzelen-met-perspectief-sociaal-werk-en-de-zorg/>

WHO (2022). *What you need to know about Health in All Policies: key messages*. Geraadpleegd via <https://www.who.int/publications/m/item/what-you-need-to-know-about-health-in-all-policies--key-messages?>

Bijlage 1 - Theories of Change

Caleidoscoop - Theories of Change

Doelgroep	Activiteiten	Outputs	Effecten	Impact
Inwonersperspectief Inwoners en vrijwilligers van 0 tot 100 bij de drie betrokken Caleidoscoop locaties.	Drie laagdrempelige 'doe en ontmoet' plekken waar op een gelijkwaardige wijze, vanuit welzijnsperspectief, samen met professionals, inwoners en vrijwilligers, van alle leeftijden voor sociale ontmoeting, informatie en daginvulling. Met aandacht voor de mens vanuit gezonde leefstijl en mogelijkheid tot gebruik van lichte zorg. 'De Mienskiphûskeamers'.	Aantal inwoners en vrijwilligers dat gebruik maakt van de Mienskiphûskeamers: - Doel: wekelijks 200 deelnemende inwoners en vrijwilligers. - Minimaal 1% van de inwoners in gemeente Heerenveen met een hulpvraag maakt gebruik van de Mienskiphûskeamers. Aantal inwoners en vrijwilligers denkt mee in het (verder) vormgeven van de Mienskiphûskeamers. Aantal betrokken professionals uit het sociaal domein.	Zinvolle daginvulling voor inwoners en vrijwilligers Sociale basis; meer sociale contacten, emotionele steun, en samenredzaamheid Hulpvraag wordt beantwoord en hulp wordt positief ervaren (zonder indicatie)	Verbeterde kwaliteit van leven voor inwoners Verlagen en vertragen van de zorg(vraag). Hulp, ondersteuning en zorg is dichtbij en samen met en naar de Mienskip toe. Zo blijft zorg voor iedereen toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar.

Arbeidsmarktperspectief Betrokken (thuis)zorg- en welzijnswerkers.	Medewerkers trainen en certificeren voor de nieuwe functie 'Meiwurkers soarch en meidwaan', gericht op het bevorderen van welzijn en waarbij zorg (deels) op locatie wordt uitgevoerd. Samenwerking tussen zorg en welzijn vormt de basis.	Aantal getrainde/geschoolde (thuis)zorgmedewerker s • Status: 2 van de beoogde x Aantal getrainde/geschoolde welzijnswerkers • Status: 6 van de beoogde x	Er is meer tijd, ruimte en aandacht doordat er minder reistijd is voor thuiszorgmedewerkers Medewerkers ervaren meer plezier en werken efficiënter. Werk op de meedoen locaties is minder belastend Doordat het werk minder belastend is, kunnen zorgmedewerkers met verminderde fysieke belastbaarheid meedoen, en is er minder krapte op de arbeidsmarkt	Verminderde werkdruk en druk op de zorg door verminderde krapte op de arbeidsmarkt (minder personeelste kort in Friesland) en verschuiving van de zorg. Zorg en welzijn zijn met elkaar verbonden
Strategisch perspectief Samenwerkingspartners.	Structurele inzet (organisatie, coördinatie, bemensing) op de netwerksamenwerking tussen verschillende domeinen.	Aantal samenwerkingspartners.	Er wordt samengewerkt met kennisinstellingen/andere zorg/welzijnsorganisaties. Er is een gedeelde narratief over het probleem (historisch), de beoogde oplossing (Toekomst) en hoe daar te komen (Stappen om nu te zetten). Meerjarige financiering voor Mienskiphûsreamers. Ontmoeten en meedoen is geborgd in het beleid van de gemeente Heerenveen.	Bijdragen aan een krachtige regionale samenwerking die inzet op preventie.

Economisch perspectief Samenwerkingspartners: o.a. zorg(instellingen) en gemeente (WMO).	Inzet van projectfinanciering op activiteiten gericht op welzijn en zorgpreventie: informele preventieve oplossingen.	Aantal samenwerkingspartners, de meitinkers, inwoners en vrijwilligers die actief zijn bij de Mienskiphûskeamers.	Welbevinden/kwaliteit van leven neemt toe (baat van inwoners) Zorgvraag verminderd → preventie/uitstel van geïndiceerde hulp (baat van zorgorganisaties) (Beperking) reistijd/belasting van zorgmedewerkers (baat van zorgorganisatie en zorgmedewerkers) Minder krapte arbeidsmarkt (baat van zorgorganisatie) Kosten; personeel, locatie, voorzieningen, beheer, overhead, vrijwilligersinzet, reistijd inwoners	Verminderde zorg- en WMO-kosten.
---	--	--	---	---

Theory of Change deelproject 2 (Economisch perspectief)

Doelgroep	Activiteiten	Outputs	Effecten	Impact
Break-even Perspectief Inwoners met een hulpvraag die worden aangemeld vanuit de meitinker. Inwoners bij De As die normaliter in aanmerking zouden komen voor een WMO-indicatie, maar deze niet hebben.	Vrije inloopvoorziening bestaande uit een volledig dagprogramma voor 5 dagen per week, met dagelijks minimaal 2 vaste onderdelen: gezamenlijke lunch en een sport/beweeg moment.	Aantal mensen dat doorverwezen wordt door de meitinker. Aantal mensen dat daadwerkelijk meedoet na de doorverwijzing van de meitinker.	Vermindering in aantal afgegeven WMO-indicaties voor dagondersteuning basis Beter welbevinden, meer sociale contacten en emotionele steun. Betere ervaren zorg (?) Minder reistijd voor zorgpersoneel Meer reistijd voor inwoners Meer kosten voor locatie + nodige ondersteuning	Inzicht in onder welke voorwaarden algemene voorzieningen in de gemeente Heerenveen rendabel zijn met als doel een bijdrage te leveren aan het bereiken van gestabiliseerde WMO uitgaven per 2026. Dit inzicht is verkregen door een break-even berekening collectieve voorziening vs. individuele wmo voorziening dagondersteuning, met als referent locatie De As.

Colofon

Onderzoekers

Janneke Hoogstra, Tomas Ruben, Tineke Knot, Laura Hummel

Correspondentie

janneke@alexanderimpact.nl

050 - 211 0051

Opmaak

Marc Wiers- Dagnino

De in dit rapport gebruikte foto's zijn ter illustratie en rechteenvrij. De afgebeelde personen hebben toestemming gegeven voor gebruik in publicaties zoals dit rapport.

Met dank aan alle betrokken stakeholders voor het delen van hun ervaringen en meningen, en voor de mooie samenwerking.

Groningen, maart 2025

© Alexander Impact